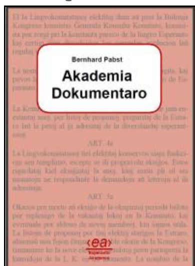
1a de septembro

Balkana Verda Stelo

2016

Esperanto-Akademio

En 1905 estis fondita „aŭtoritata centra institucio“ (ACI) por gardi la unuecon de Esperanto per konsiloj pri lingva „ĝusteco“ kaj aktualigo de ĝia Fundamento. De 1948 tiun taskon plenumis la *Akademio de Esperanto* (AdE). Nuntempe tamen, multaj „akademianoj“ decidas kaj konsilas laŭ kontraŭ-fundamentaj principoj. Tial ekestis la nova ‹ea› (esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro). Ĝi klerigas pri „ĝusta“ Zamenhofa Esperanto per detala *Komentario pri la Fundamento* kaj nun plenumas tiun plej gravan taskon de ACI……………………………………………………...Bernardo Pabst

Akademio de Esperanto

AdE
AKADEMIO DE ESPERANTO

Formalan sinprezenton de Akademio de Esperanto (AdE) liveras ĝiaj retpaĝoj, vidu www.akademio-de-esperanto.org.
En sia ekzisto ekde 1905 AdE alfrontis tre diversajn problemojn. Al ili ĝi devis trovi solvojn akcepteblajn al nia lingvo-komunumo (kiu forte respektas la interkonsentemon, eksplicitecon kaj kon-tinuecon) kaj kongruajn kun kreskantaj verkaj atingoj. La verkistoj, redaktistoj kaj aliaj lingvo-traktistoj, tra 'siaj homoj' en la AdE-konversacio, sukcese alfrontadis principajn problemojn kaj progresadis pri la praktikaj. La agnoskojn de AdE agnoskas la publiko………Probal Daŝgupta

Akademio Literatura de Esperanto

En 2008 naskiĝis en Roterdamo ALE, daŭrigante la laboron de iama Esperantlingva Verkista Asocio, kies celo estis stimuli kaj plialtniveligi verkadon, kritikarton kaj agnoskigo de Esperanta literaturo en kaj ekster la movado.Aldone ALE celas instigi literaturan produktadon en Esperanto, stimuli kritikarton kaj eldonadon, plialtigi la nivelon kaj profesiecon de verkarto, kaj kuraĝigi junajn talentojn. Ĝi ankaŭ respondecas pri sciencaj litera-turesploroj koncerne la esperantlingvan literaturon. Libera aliĝo kontraŭ € 10. (el www.everk.it kun lasta ĝisdatigo en majo 2011)
…………………………………………………………………..**JD**

Kiu estas kio ?

Unua serioza laboro de d-ro M. Fettes, prezidanto de UEA

Fine la trajno de ŝanĝado de la Statuto de UEA ekveturas. Jen la koncepto de **resumo** de letero, kiun la Estraro de UEA intencas sendi al ĉiuj aligitaj kaj individuaj membroj de UEA, kune kun balotilo por voĉdoni *jes* aŭ *ne*. Pri la definitiva formo de la kompleta letero, kiu enhavos ĉiujn artikolojn proponitajn por ŝanĝo, kiel ankaŭ pri la periodo en kiu la ĝenerala voĉdonado efektiviĝos, la Estraro kaj la Komitato devas ankoraŭ decidi.

Resumo de la ŝanĝoj

Ĉi tiu dokumento prezentas la plenan reviziitan tekston de la Statuto de UEA, konforme al la decidoj de la Komitato de UEA en ĝia kunveno en Nitro okaze de la 101a Universala Kongreso, 23 - 30 aŭgusto 2016. En ĉiu loko, kie estas farita ŝanĝo de la antaŭa Statuto, la ŝanĝo estas klarigita sub la koncerna artikolo.

La ŝanĝoj estas esence de tri specoj. Kelkaj rilatas al la jura memstariĝo de TEJO, la junulara sekcio de UEA. Kelkaj adaptas la Statuton al la reta epoko, ebligante aliajn formojn de skriba decido ol per poŝto. Kaj kelkaj respondas al rekomendoj de nederlanda notario, kiu konsilis al ni pri mankoj aŭ malklaraĵoj en la antaŭa teksto.

Pro tio, ke la karaktero de la ŝanĝoj estas ĝenerale jura aŭ administra, kaj ne tuŝas la kernajn celojn aŭ agadojn de la Asocio, ni proponas akcepton de la teksto kiel tuto. En la venonta jaro diversaj aliaj eblaj ŝanĝoj estos proponataj por diskuto, interalie en la kernaj artikoloj 3, 4 kaj 5. Okaze de plia Ĝenerala Voĉdono, ni donos al niaj membroj la ŝancon voĉdoni aparte pri la diversaj artikoloj.

Ĉu, danke al la jura kaj laŭleĝa ebligado de perreta voĉdonado, la procezo de demokratiigo de la Asocio nun ekrealiĝos? Mi ne estas tro optimisma:

A: Mankas ankoraŭ aktiva envolviĝo de pluraj A-komitatanoj, dum minimume dek kvar el 49 sidas sur pluŝo jam pli ol dek jaroj, foje pretekstante, ke ne ekzistas plijunuloj kiuj ambicias postsekvi ilin (sed ilia Estraro ofte "forgesas" meti la elekton de nova A-komitatano en tagordon)[101]

B: Ekzistis tiuj estraroj de landaj asocioj, kiuj trompas la Centran Oficejon, raportante iom pli ol cent pagantajn membrojn, nur por ne perdi la rajton sendi reprezentanton kun voĉdonrajto al la komitataj sesioj.

Redaktanto

---

[101] Schrøder, Nourmont, Moerbeek, Grosjean, Moon, Kovtonjuk, Lins, Štimec, Jegorovas, Kvakland, Witdoeckt

Balkana Esperantista Renkontiĝo EKRA[102]*, Bulgarujo*

10-12an de junio 2016

Estis la 26a fojo, kiam Esperantista domo pri kulturo "D-ro Ivan Kirĉev" organizis ĝin sub la afabla kaj firmmana gvidado de s-ino Dimitrinka Kateva. Ĝi venigis dek kvin esperantistojn el Kroatujo, Serbujo, Rumanujo kaj Hungarujo krom bulgaraj esperantistoj mem en variaj nombroj de dek al tridek.

de md. al d.: G. Miĥalkov, J. Pleadin kaj V. Mitev en artgalerio, vendrede

Sabate je la 11a en urba biblioteko estis malfermita konferenco je temo "Disvolviĝo kaj pureco de la Internacia lingvo". La bazan prelegon faris Nikola Uzunov, Josip Pleadin prelegis pri "Por kaj kontraŭ neologismoj en Esperanto", G. Miĥalkov parolis pri la "Nuna esperanta literaturo" kaj Eva Bojaĝieva pri "Unuiganta forto de Esperanto".
Devus poste esti enhave la plej grava okazaĵo la aljuĝo de premioj en la EKRA-konkurso, al kiu partoprenis dek du esperantistoj el Europo, Afriko kaj Azio. Ricevis Honoré Sebuhoro el Ugando la unuan premion kun "Kortuŝa leginda historio", duan premion Dimitrije Janiĉić el Serbio pro "Saluton la

---

[102] Mallongigo de *Esperantista Krea Renkontiĝo "Abritus"*. Abritus estas la nomo de romia urbo el la unua jarcento p.K., kies restaĵoj situas 2 km okcidente de Razgrad

koro" kaj trian Valentin Melnikov el Ruslando pro "Penseroj". Feliĉe la tekstoj ne estis deklamataj, ĉar leginte ilin poste, mi ne komprenas, kiel *Malriĉa knabo kiu faris pordon*, enhavanta 24 erarojn en 383 vortoj, povis enmeriti unuan premion.[103]

Novaj libroj prezentitaj estis *Vaganto inter steloj*[105], poemkolekto de Venelin Mitev, prezentita de Josip Pleadin vendrede kaj sabate 112-paĝa *Poezia kaj humura antologio "Abritus" – premiitaj verkoj de EKRA 1991–2015*[104] kaj *Brakumi la Mondon*, membiografio de Nikola Uzunov[105].

Post la diskonigo de la premiitoj mirigis nin la elstara prezentado de kvar junaj gekantistoj, lernantoj de muziklernejo: Kamelija Petrova, Alejna Kenanova, Pavel Mateev kaj Sofija Sergeeva. Menciindas, ke Kamelija antaŭ dek tagoj en Moskvo ricevis unuan premion dum la festivalo pro internacia infana tago, dum Pavel ricevis tie trian premion. Sofija, la plej juna knabino, deklamis "Ho, mia kor" kaj kantis esperantan kanton.

Ankaŭ plej grandan plezuron al la partoprenantoj donis la vesperaj manĝoj en restoracio, ĉefe pro la (re)konatiĝoj amikecaj kaj disputecaj inter spertaj esperantistoj el kvin apudbalkanaj landoj.

Parto de la ĉeestantoj en la urba biblioteko de Razgrad

La tuta aranĝo valoris la longan, foje penigan, por eksterlandanoj, vojaĝon al "fora" Bulgarujo. Grandan dankon al la organizintoj.

JD

---

[103] Ankaŭ la verketoj de la dua kaj tria premioj ne tiom plaĉis, kvankam Janiĉič kaj Melnikov ne estas komencantoj. Kompenso por tiu manko de nivelo estis apero de la Antologio.

[104] mendebla ĉe s-ino D. Kateva kontraŭ 10 eŭroj, aldonaj informoj: dkateva@mail.bg

[105] mendebla tra vencomitev@yahoo.com respektive uzunov_nikola@yahoo.com

Teatraĵoj en Nitra

La Kredito: banala, inteligenta kaj vigla

"Se vi ne donas al mi la krediton, mi fikos vian edzinon." estis la ripetata minaco de Antonio, homo kun urĝa bezono pri kredito de € 3000. La teatraĵon kun tiuj malsubtilaj vortoj verkis en 2013 kataluno *Jordi Galceran Ferrer* [Ĵordi Galseran] kaj jam nun furoras en esperanta traduko de Georgo Handzlik kaj Rubi Birden. Ludas ĝin la kantisto Handzlik kaj aktoro Saŝa Pilipoviĉ[106] el Serbujo sub reĝisoreco de Kuba Abrahamowiĉ.

Antonio iras al banko, submetas la formularojn por kreditpeto, sed jam dekomence estas klare, ke li estas perdulo, ne kapabla oferti iun garantiaĵon en varoj aŭ nemoveblaĵo.

Sur la ofictablo de la direktoro flanke staras portreto de agrablokula virino, la doktoredzino. Post longa preĝado de la senesperiĝanta kliento, tiun kaptas malica ideo, tiu ke li elektas veti sur ebla nesufiĉa fido de la direktoro je la amfideleco de sia edzino. Lia brutala minaco forte indignigas la direktoron kaj li pene ĵetas Antonion eksteren. Tamen, kiom valoras la atuto, kiun tiu havas enmane? (Tiu demando afektas la spektanton, ĉar ĉu ankaŭ ĝi ne iam en sia vivo spertis timon pri la fideleco de sia partnero?)

Tiam okazas ke la direktoro kverelas telefone kun sia edzino, ĉar ŝi sentas ian perturbiĝon de sia edzo kaj ne povas reteni scivolemon pri la kaŭzo de tio. La direktoro konfesas lian refuzon doni krediton, kion lia edzino forte riproĉas al li. Ĉar kiom valoras ŝia ĉasteco al li? Tiel la skeĉo evoluas tra ne-atenditaj atakoj al la anima vivo de la direktoro fare de la celfirma kliento. La rilaton inter la geedzoj plue penetras memcertaj trafoj, lanĉitaj de Antonio. Sed mi ne malkaŝu pli. Por la kompreno de la intrigo multe helpis la klaraj teatrovoĉoj de la du aktoroj. Dankon al Saŝa Pilipović el Serbujo kaj Georgo Handzlik el Pollando, la duopo, kiu formas kune la Teatron *Verda Banano*.

[106] Vidu Vikipedion por scii pli pri iliaj karieroj.

JD

Teatro DOMA: *El la vivo de insektoj*

Divadlo DOMA (Teatro DOMA), konsistas el tridek membroj inter 12- kaj 25-jaraĝaj, kiun administras la Centro de kulturaj servoj en Svitavy, Ĉeĥujo. Ĝi performas sub gvido de d-rino Radka Oblouková. Hodiaŭ ĉiuj estas studentoj de la loka gimnazio. En 2013 ili preparis esperantlingvan version de la teatraĵo *R.U.R. aŭ terura sonĝo*[107] de Karel Čapek, kiun ili prezentis en simpligita formo dum la 98-a UK en Rejkja-viko kaj pluraj aliaj kunvenoj. Por la UK en Nitro ili preparis alian tea-traĵon de Čapek kaj lia frato Josef, *El la vivo de insektoj* (*Ze života hmyzu*). Ĝi estas la plej fama verko de la du fratoj kaj unue sursceniĝis en 1922.

En la ludo vaganto ekdormas en arbaro kaj sonĝas observi aron da insektoj kiuj reprezentas variajn homajn ecojn kiuj koncernas vivmanieron kaj moralecon: la kaprica, vana, sed poezia papilio, la idolservema, dung-avida skarabo, la griloj servantaj al konsumo, kaj la formikoj, kies kreskante meĥaniĝanta konduto muldas militarisman socion. En la fino la vaganto mortas kaj novnaskito estas baptata.

La antropomorfaj insektoj ebligas la verkiston komenti alegorie al la vivo en Ĉeĥoslovakujo post la Unua Mondmilito.[108]

Jarka M. Burien[109] skribas pri ĝi *Čapek donis viglecon kaj koloron al la teatraĵo kiuj faris ĝin pli malenua teatra sperto ol R.U.R.*[110] Kontraŭe la produktaĵo de BBC-a Televido en 1960 estis recenzita neniige, de kritikanto John Wyver[111] kiu nomis la tekston *pretendema kaj nekohera*.[112]

En Nitro la reago de la spektantoj estis io de ne-kompreno kaj ne-kohero. La voĉoj de la junaj aktoroj ofte estis malfacile aŭdeblaj kaj oni demandas sin, ĉu tia abstrakta ludo pri la senco de la vivo en 1922 povis entute esti trasentebla de la trupanoj. Almenaŭ, se la reĝisorino volas, ke la publiko kaptu iom la sencon de la dramo, ŝi enkonduku la performadon per historia ekspliko pri Ĉeĥujo kaj la aŭtoro.

JD

[107] Enhavo: Artefaritaj laboristoj, "robotoj", ekribelas kontraŭ homoj, elmurdas ilin, sed poste konstatas, ke ili ne kapablas produkti novajn robotojn. Ili petas la lastan, ankoraŭ vivantan homon pri helpo, sed tiu estas senespera ĝis la momento, kiam aperas du laste fabrikitaj gerobotoj, kiuj sin amas reciproke, eĉ kapablas riski la vivon unu pro la alia kaj tiel pruvas sian homiĝon. La dramo avertas, ke la tekniko povas likvidi nian civilizon. La verko estis tradukita en trideko da lingvoj. Kompleta teksto ĉe http://i-espero.info/files/elibroj/eo - capek, karel - r.u.r..pdf

[108] En tiu tempo la montrado de la ludo kondukis al diversaj politikaj diskutoj, ekzemple en Britujo (*The Insect Play*) pri la konflikto inter la faŝismaj kaj komunismaj partioj aŭ ĝi estis konsiderata kiel reflekto de la vivo en Stalina Rusujo.

[109] profesoro en la fakultato de podiaj artoj en Ŝtata Universitato de Novjorko

[110] *The Columbia Encyclopedia of Modern Drama, Volume 1*. Columbia Univ. Press, 2007

[111] mem verkisto, filmisto, produktanto por TV kaj historiisto de TV, ĉe Universitato de Vestminstro (Westminster)

[112] John Wyver, *Twentieth Century Theatre: The Insect Play* (BBC, 1960), 14 June 2011

Komentetoj pri kelkaj movadaj aktualaĵoj (mallongigitaj)

Kritiko pri aĉetado kaj produktado de valoraj libroj

La sola vere signifa libro, kiu aperis en la lastaj jaroj, verŝajne estis la historio de la Eo-literaturo de Silfer/Minnaja. Sed tiu ĉi libro estas intelekte verŝajne tro altnivela, por ke ĝi trovu amasan sukceson inter ´simplaj´ averaĝaj esperantistoj, kiuj malmulte interesiĝas pri literaturo kaj kulturo, kaj do restos marĝena titolo, des pli ke temas pri produkto de LF-koop, kiu ne estas aparte propagandata de UEA. Same montriĝis, ke la du libretoj de K. Kniivilä[113], kiuj temas pri ekstera temo, ne trovis amasan aĉetkvoton aŭ disvendadon. …………………….. La saman sorton trafis la libroj ´La arto labori kune´ kaj la literatura enciklopedio de Sutton, kvankam la aŭtoroj ja estas popularaj, sed ilia neaĉetado ankaŭ montras totalan malinteresiĝon kaj indiferentecon pri tiuspeca literaturo. …………………. plej ŝokas la ekstreme malaltaj nombroj de venditaj ekzempleroj de tiaj libroj.

Andreas Kuenzli

Pri la ekzistoŝancoj de futura UEA:

Indus serioze okupiĝi pri la libro de Galor/Pietiläinen, UEA en konscio de esperantistoj, sed post kiam lia moŝto prezidanto de UEA kaprice disŝiris ĝin en la UEA-revuo (decembro 2015), mi timas, ke la koncerna diskuto ricevos neniun ŝancon, ĉar (tia) kritiko makulas la movadon, kvankam ĝi estus urĝe bezonata. Fettes estas tia stranga tipo, kiu blokas diskutojn, kiujn li mem celas lanĉi.

Andreas Kuenzli

Pri retaj kursoj:

La statistikoj de la lingvokursoj, kiuj cirkulas nuntempe en la reto, havigas nur iluziojn pri kvantoj kaj estas pura trompo. Ĉefa problemo de la Eo-instruado estas, ke finintoj de komencaj kursoj ne povas trovi taŭgan sekvon, perdas sian intereson kaj pro tio ofte kabeas kaj malaperas por ĉiam, post la konstato, ke per Esperanto oni povas fari nenion utilan. **Andreas Kuenzli**

Pri la strategia plano:

Jam antaŭ jaroj, kiam (la prezidanto de UEA) prezentis sian bombastan strategian vizion, mia reago estis negativa, ĉar tiu fantazia vizio neniel kaj neniam realiĝos (vd. http://www.planlingvoj.ch/UEA-strategio.pdf). Ĉiujn plej lastajn esperojn la e-istoj investis en la programon de tiu prezidanto, kies agado finfine elvaporiĝis en la aero. ………………… Sed mi rimarkas, ke en la Eo-gazetaro oni pli kaj pli malofte raportas pri li kaj lia agado. La profundan krizon en UEA ilustras raporto pri la ĥimeraj balotoj en la komitato, kiel okazinta en 2016, kiu bezonas neniun komenton: (Sekvas la enhavo de la raporto de Johan Derks: "A-komitatanoj ne ŝatas cedi sian lokon al novuloj" en Balkana Verda Stelo de marto 2016)

Andreas Kuenzli

---

113 *Homoj de Putin* kaj *Krimeo estas nia*. Intertempe aperis nova libro: *Idoj de la imperio*.

Pri Esperanto kiel kultura heredaĵo laŭ Unesko:
La agnosko de Esperanto fare de diversaj landaj registaroj kaj eventuale de Unesko kiel nemateria kultura heredaĵo eble estas la plej originala kaj trafa ideo. Oni povas plene apogi tiun iniciaton, kvankam ekzistas la danĝero, ke per tio Esperanto estas registrita en la koncernaj listoj kaj perceptata kvazaŭ kiel folklorisma objekto de la etnografia muzeo, sen ajna konkreta sekvo por la (evoluo de la) lingvo mem. ………………… Karakterize estas, ke UEA havas absolute nenian rilaton, influon aŭ intereson al tiu agado, kiu estis lanĉita de EDE-Pollando, kvankam UEA estas en „intimaj“ rilatoj kun Unesko, formulo, kiu komplete perdis sian iaman signifon. Krom eble en maldekstrulaj medioj, kiuj daŭre adoras ĝin kiel rimedon de paco kaj socia justeco, Esperanto estas post la fino de la komunismo politike totale diskreditita afero, ĉefe ĉe la novaj elitoj de la koncernaj ekssocialismaj landoj mem, kiuj komplete perdis sian intereson pri Esperanto. **Andreas Kuenzli**

Surbaze de diversaj mesaĝoj en uea-membroj@yahoogroups.com:
Artikolo 4.3 de la Elekta Regularo114 estas misuzebla, ĉar neniu povas scii, kiel la Elekta Komitato interpretas “tauga teamo”.
La EK ne mencias, kiujn kriteriojn ĝi aplikas por "taŭgeco". Ankaŭ neniun estas mencias la regularo. Mi legis nur tri kriteriojn: aĝo, sekso kaj lando de deveno.
El tiuj nur lando de deveno povas esti kriterio. La aliaj du estas diskriminaj, kontraŭ maljunuloj kaj viroj aŭ virinoj. Ĉu iuj kandidatoj estis rifuzitaj pro aĝo, genro aŭ lando de deveno? La raporto diras nenion pri tio.
Multe pli bazaj estas aliaj kriterioj (ne menciitaj en la regularo): 1. Lingvokono 2. Nivelo de instruiteco 3. Kono de la asocio 4. Fidelo al la celoj de UEA 5. Nombro da horoj, dediĉotaj mezume semajne al la funkcio. (Ofte altprofesiuloj fariĝis prezidanto. Ĉu ili havis tempon aŭ estis nur honoraj?)
Sed plej malĝuste estas ke la Komisiono ne devas malkaŝi kiujn ili invitis fariĝi kandidatoj kaj kial, kaj kiuj kandidatoj proponis sin mem. Verŝajne estas ankaŭ ili kiuj rezignas pri mempropono, timante repuŝon.
La ne-kontrolebla libereco de la Elekta Komisiono faras la kandidatigan proceduron ne-travidebla kaj ekokupas la demokratecon de la Komitato.
Kaj benotu la tago, kiam la statuto difinas, ke ankaŭ kapablaj ne-komitatanoj povas fariĝi estrarano !

JD

[114] http://uea.org/teko/regularoj/elekta_regularo#e4:
La Elekta Komisiono esploras pri eventualaj kandidatoj por la koncernaj oficoj kaj speciale pri la kunmeto de taŭga estrara teamo por la sekvanta oficoperiodo; ĝi invitas, ricevas kaj registras kandidatigojn, kaj kontrolas ilian validecon; ĝi rajtas ankaŭ instigi la kandidatiĝon de personoj, kiujn ĝi opinias speciale valoraj por la koncernaj oficoj.

Artefaritaj tutslavaj lingvoj ekde 1666, nun en la reto

El la reto kaj laŭ intervjuo kun slavisto Jan van Steenbergen

Se vi skribas http://steen.free.fr/interslavic/ en la adreslinion de via komputilo, vi trovos dulingvan portalon pri artefaritaj slavaj lingvoj, kiuj nuntempe estas uzataj aŭ prilaborataj en la reto. La deziro krei interslavan lingvon datumas jam de 1666, kiam **Juraj Križanić**[115] verkis *Gramatično izkazanje ob ruskom jeziku*[116]. Li volis per ĝi antaŭenigi tutslavan unuecon sub la rusa caro kaj unuecigi katolikojn kaj ortodoksulojn kontraŭ protestantoj kaj turkoj. Li estis kroata katolika pastro.
En la 19a jarcento leviĝis pluraj elstaraj kreantoj de tutslavaj lingvoj[117]:

aŭstrosloveno Matija Majar[118] (1809-'92) | serbo-kroato Matija Ban (1818-1903) | sloveno Radoslav Razlag (1826-'80) | sloveno Božidar Raič (1827-'86) | bulgaro Grigor Parliĉev (1830-'93)

Ili ekhavis idealon de unuecigo de ĉiuj (sud)slavaj popoloj, eventuale fratece en la aŭstro-hungara imperio, sed ne ĉiuj opiniis same[119].
En la komenco de la 20a jarcento ĉefe Ĉeĥoj provis krei tutslavan lingvon, kun pli da atento por sia denaska lingvo. samtempe kun la populariĝo de Esperanto aperis simpligitaj tutslavaj lingvoj **Slovanština** (1912) kaj **Slavski jezik** (1920). Ĉeĥo Jiří [Jiĵi] Karen, pseŭdonimo de Ladislav Podmele, verkis en 1956 **Mežduslavjanski jezik** (interslava lingvo), bazitan ĉefe sur la rusa lingvo.
La alveno de Interreto kondukis al nova ekfloro. Slovako Mark Huĉko kreis *Slovio* en 1999, kiu altiris multe da publika atento, sed ĝi estis apenaŭ uzata. Fakte ekzistas Vikpediaj artikoloj pri ĝi en trideko da lingvoj, sed ili traktas la ideon de unu homo kiu estas bazita sur nur unu retejo. Tamen

---

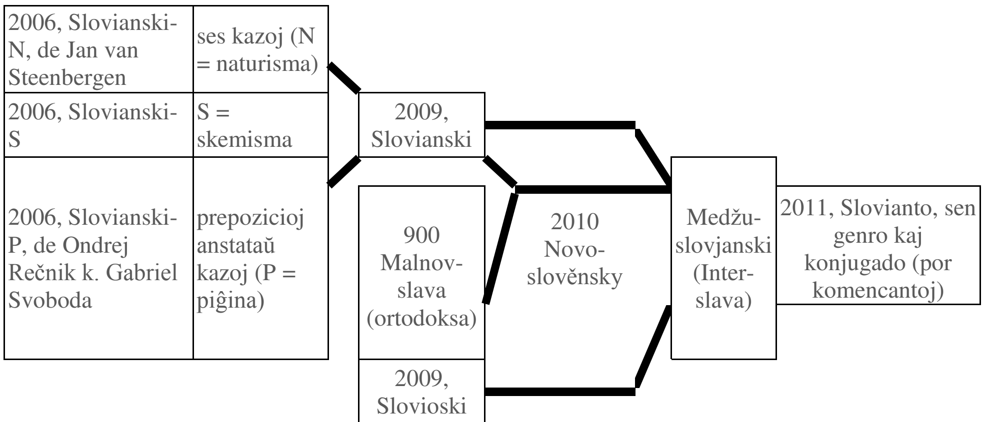
[115] malpli konata estas katolika pastro Šime Budinić, kiu uzis *Slovignsky* (1583).
[116] Verŝajna signifo: Gramatika superrigardo de la rusa lingvo
[117] vidu https://en.wikipedia.org/wiki/Interslavic_language
[118] katolika pastro kaj politika aktivulo
[119] Stefan Stratimirović (1757-1836), vic-metropolito de Karlovci, Serbujo verkis traktaton pri tutslava lingvo, en kiu li kontraŭis aspektojn de la laboro de Vuk Karadžić.

ekzistas kompleta gramatiko, praktike uzebla vortaro[120] kaj retpoŝtlisto. Ŝajnas ke tiu Mark Huĉko estas fantaziema kaj kaŝiĝema figuro, kies antecedentoj (studfakoj, profesioj, loĝlokoj) estas ne kontroleblaj krom en la cento da retejoj, kiujn li kreis mem. Huĉko asertas: *It is not only a universal Slavic language but also a universal international language.*[121] Tio ne povas esti vera por la vortaro, sed estas vero, ke la gramatiko estas tre simila. laŭ strukturo, al tiu de Esperanto kaj Novial. Ekzemple ne ekzistas konjugado. Tiel ĝi pretekstas esti konkurencanto de Esperanto. Nur legu la jenan nepruvitan kaj tre neverŝajnan aserton:

> *Dum Esperanto estas simpla lingvo, ĝia ĉefa problemo estas, ke ĝi enprenas vortojn el tro da nerilatitaj lingvoj kaj tial, kiam vi parolas Esperanton, neniu komprenos vin, se ili ne estas esperantistoj. Aliflanke Slovio, pro tio, ke ĝi pruntas el proksime rilatitaj lingvoj, povas esti uzata senprokraste. Uzante Slovion, vin komprenos kelke 400 milionoj da homoj, eĉ se ili neniam aŭdis pri Slovio.*

Mi membriĝis kelkajn retdiskutlistojn de Slovio, sed konstatis, ke la plimulto de la mesaĝoj estas dulingvaj: angle kaj slovie, kaj ke la lastaj mesaĝoj estis senditaj en julio 2012! Tamen samtempe estis menciite, ke slovio@yahoogroups.com havas 945 membrojn!?[122] Klare la interslava lingvo estas malfacile aŭ tute ne komprenebla por ne-slavoj.
Kvin jarojn post alveno de Slovio en la reton nederlanda slavisto (tradukisto kaj samtempeca interpretisto nederlanda-pola) publikigis *Slovianski-N*, ne destinita kiel tutmonda interlingvo, sed nur por slavoj. Ĝi havas ĉiujn karakterizojn, kiuj estas malagrablaj por ne-slavoj: tri genrojn, ses kazojn, konjugadon ktp, naturisma lingvo, facile komprenebla por slavlingvanoj en la tuta mondo, ne-lernenda, li diras. Mi intervjuis lin skajpe, por scii, kiun utilon lingvon nur por slavoj havas. Ne estas "lia" lingvo. Li estis invitita kunlabori, sed baldaŭ, kun granda diligento, kreis tiom da helpiloj, ke Jan van Steenbergen, tiel lia nomo, fariĝis la "vizaĝo" de *Slovianski*. Van Steenbergen skizas al mi rapidan evoluon de diversaj versioj de *Slovianski*:

[120] 37156 leksemoj anglaj-sloviaj, kompare kun 46890 leksemoj en PIV2 (16780 kapvortoj)
[121] Ĝi estas ne nur universala slava lingvo, sed ankaŭ universala internacia lingvo. Tio ne povas esti vera por la vortaro, sed estas vero, ke la gramatiko estas tre simila. laŭ strukturo, al tiu de Esperanto kaj Novial. Ekzemple ne ekzistas konjugado. Se vi estas interesita: aŭskultu Jutjub: www.youtube.com/watch?v=IoqHA9go1Bs
[122] Aliaj grupoj interslovio@yahoogroups.com kaj www.panslavia.com/forum ĉesis en 2011 kaj slovio2@yahoogroups.com en 2013.

Nun li preferas nomi ĝin simple *Interslava*.

Esperanto	**homo**	**hundo**	**domo**	**libro**	**nokto**	**letero**	**granda**	**nova**
rusa	человек	пёс, собака	дом	книга	ночь	письмо	большой, великий	новый
ukraina	чоловік	пес, собака	дім	книга	ніч	письмо	великий	новий
belorusa	чалавек	сабака	дом	кніга	ноч	пісьмо, ліст	вялікі	новы
pola	człowiek	pies	dom	książka	noc	list	wielki	nowy
ĉeĥa	člověk	pes	dům	kniha	noc	dopis	velký	nový
slovaka	človek	pes	dom	kniha	noc	list	veľký	nový
sorba	čłowjek	pos, psyk	dom	kniha	nóc	list	wulki	nowy
slovena	človek	pes	dom, hiša	knjiga	noč	pismo	velik	nov
kroata	čovjek	pas	dom, kuća	knjiga	noć	pismo	velik	nov
serba	човек	пас	дом, кућа	књига	ноћ	писмо	велик	нов
makedona	човек	пес, куче	дом, куќа	книга	ноќ	писмо	голем	нов
bulgara	човек	пес, куче	дом, къща	книга	нощ	писмо	голям	нов
Interslava	člověk	pes	dom	kniga	noč	pismo	veliki	novy
	чловек	пес	дом	книга	ноч	писмо	велики	новы

Evoluo de la Interslava vortaro

jaro	2008	2009	2010	2011	2014	2016
nombro de vortoj	1900	3000	4000	8300	12000	15000

Pro sia multa laboro kaj sindediĉo al la slava kulturo Van Steenbergen ricevis medalon "Josef Dobrovský" (fondinto de la ĉeĥa ortografio) de la Ĉeĥa

registaro. Lia *Slovianski* aŭ laŭ la moderna nomo *Interslava* estas tiel-nomata zona lingvo. Ĝi ne strebas al disvastiĝo ekster la slavujo. Ĝia pretendo estas modesta, sed esenca. Slavo, kiu volas uzi ĝin, ne devas senti, ke ĝi estas *fremda* lingvo. Ĉar la lingvo estas naturisma, la skribanto devas nur malmulte modifi sian propran lingvon kaj per tio oni konservas sian identecon rilate al sia komunikanto. Uzi *Interslavan* ne generas fremdiĝon. Unuecigi slavhojn en lingva komunumo estas alta idealo, sed apenaŭ plu vivas, pensas Jan. Li ankaŭ apenaŭ reagas al mia sugesto, ke Eŭropo kun tri zonaj lingvoj havus ioman protekton kontraŭ la voremo de la angla: slavoj uzas *Interslavan*, latinidanoj parolos la francan kaj ĝermanoj la anglan. En Fejsbuk oni trovas grupon "Interslavic Language", kiu mencias: "3800 uzantoj parolas tion". Ekzistas dek unu diskutejoj, kie *Interslava* foje estas pridiskutata[123], retejaj vortaroj inter pluraj malsamaj slavaj lingvoj kaj la angla, kaj inter la germana kaj la sorba, kaj la periodaĵo *Slovanská Unie*[124], aperanta en ĉeĥa, slovaka kaj interslava.
Jen la Patronia en latina skribo:

Otče naš

Otče naš, ktory jesi v nebesah,
nehaj svęti sę imę Tvoje.
Nehaj prijde krålevstvo Tvoje,
nehaj bųde volja Tvoja, kako v nebě tako i na zemji.
Hlěb naš vsjakodenny daj nam dneś,
i odpusti nam naše grěhi,
tako kako my odpušćajemo našim grěšnikam.
I ne vvedi nas v pokušenje,
ale izbavi nas od zlogo.
Ibo Tvoje je krålevstvo i moć i slava, na věki.
Amin.

Jan van Steenbergen

Johan Derks

Retaj kursoj

En la marta numero de 2016 de Balkana Verda Stelo estis listeto de metodoj por slavlingvanoj, sed la listo jam kreskas. Nun por ĉeĥoj kaj kroatoj ankaŭ: www.learn.esperanto.com/de. Por informoj pri aliaj metodoj kroatoj telefonu 00385-1-4617550 aŭ skribu al esperanto@zg.t-com.hr, rumanoj al m.vochin@gmail.com.

---

123 Slovianski Forum, Slavopedia, Conlanger – Polskie forum językotwórców, How-to-learn-any-language.com, Lingvoforu.net, Skycrapercity.com, Slavic Unity, Slavija, Slavsk Beseda, Slovanské fórum, Wordreference.com

124 http://slovane.org/su. Informoj pri la 16a Internacia Kongreso de Slavistoj 20-27an de aŭgusto 2018 en Beogrado troveblaj en www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/centri-i-instituti/mks/

Forpasis Detlev Blanke

Ni esprimas fortan bedaŭron pri la forpaso de Detlev Blanke (1941-2016). Li forpasis la 20an de aŭgusto pro naĝakcidento. Plej konata li estis pro sia prezidanteco de prezidanto de *Gesellschaft für Interlinguistik* (Societo pri Interlingvistiko, Berlino) kaj redaktado de centoj da sciencaj studoj, artikoloj, eseoj, recenzoj kaj ĵurnalismaj publikigaĵoj. Legu priskribon de lia aktiva vivo en http://edukado.net/biblioteko/panteono?iid=78

La letero de fremda soldato[125]

de Adil Olluri

Kara virino,

Unue, mi pardonpetas pro mia ignoreco kaj manko de ĝentileco ke, tiun tagon, mi ne demandis vin pri via nomo, tial mi alskribas vin, ne men-ciante vian personan kaj familian nomojn.

la aŭtoro el Kosovo (1984-)

Kvankam mi ne scias kiel oni vokas vin, neniam mi povis forgesi vian vizaĝon palan kaj pulvorizitan, certe fuĝante aŭ sin kaŝante ĉe iu monto-kaŝangulo. Mi ne povas forgesi tiujn ĉielkolorajn okulojn, elverŝintajn larmotorentojn, kiomfoje ili alrigardis min, tiaspeca koloro, dum en la viaj, kara nekonatino, oni ne povis rimarki eĉ plej etan brilon kiun povas havi la inaj okuloj. iel ŝajnante al mi kvazaŭ ili malpligrandiĝis aŭ tute perdiĝis kiomfoje ili renkontis la miajn.

La veron dirante, ekde tiu tago, mi apenaŭ vidis tiajn okulojn kiuj donis nur ĉagrenon, kvankam mi ĉeestis ankaŭ en multaj aliaj virinaj suferaĵoj kaj afliktoj. Sed ne, tamen en la ties okuloj ekzistis ia speco de lumo, dum en la viaj, kara nekonatino, oni ne

[125] Parto el “Shumë rrugë dhe një rënie” (Multaj vojoj kaj deklivo)

povis rimarki eĉ plej etan brilon, kiun povas havi la inaj okuloj.

Ŝajnis min, ke ili malheliĝis kaj vidis nenion alian en la mondo krom la kvar muroj kaj sin pretis ekvidi la seksan perforton, kaj poste eble ankaŭ la morton, kion ili atendis de momento al momento, kiel ion preskaŭ naturan en tiuj horoj.

Ili atendis tiun aferon, de kiu apenaŭ oni povas eskapi, kiam vi alfrontiĝas kontraŭ masklo armita kaj uniformita, parolanta la serban lingvon, de kiu, vi, nekonata karulino, sciis neniun vorton. Mi ne povas forgesi la poluritan blankecon de via hararo, nelavita kaj vaksita per kotaj makuloj, trafintaj la frunton kaj vian maldekstran vangon. Kaj, supertute, mi ne povas forgesi vian timon pro mi, viajn tremojn, kiomfoje mi rondiradis en tiu malvasta ĉambro, havinta nur etan fenestron, tra kiu apenaŭ penetris iu lumradio de tiu suno de majfruo, ne tiom varma.

Jes, ja, tiel estas! Tre bone mi rememoras tiujn tagojn. Estis la komenciĝo de majo, kiam suno ekzistis, sed varmo ne estis, kiam de fojo al fojo pluvis, sed oni ne povus plendi pro malvarmo. Estis la mezo de la printempo, kiam anstataŭ la floroj ekĝermis domruinaĵoj, kiam anstataŭe oni sentu la aromon de la matena roso, niaj spiritoj estis adstringitaj pro la sanga aromo kaj de la mortintaj ne entombigitaj spiritoj dum longaj tagoj.

Estis someraj tagoj kaj ni estis verdigintaj (*grizigintaj?*) la naturon per la fumo kaj flamo de niaj armiloj. Do, kara nekonatulino, tiuj tagoj estis frenezaj, tiu horo estis stulteca, kiam ne la sorto, sed la soldatoj sub mia gvidado, venigis vin al la mia ĉambro.

Mi ne povas imagi kion vi intencis, kion vi revis dum la unuaj horoj de tiu tago, antaŭ ol oni venigu vin ĉe min. Eble vi estus dezirinta ke, kune kun via amanto aŭ via edzo eskapu de tiu timego, kie la morto pro fusila kuglo, grenadeksplodoj kaj la ponardoj de miaj soldatoj fariĝis kutimaj ĉiutagaĵoj, kiam mortigi viron aŭ seksperforti virinon, parolantan en iu malama lingvo, estis ja ago tiel normala kaj malvarmsanga, kiel povas esti la trinkado de la matena teo aŭ kafo.

Eble vi estis fraŭlino kaj deziris ke, kune kun la gepatroj, aŭ viaj gefratoj eskapi de tiu lando, kiu tiutempe fariĝis pli terura ol la infero, per kiu timigis la homojn nia longbarba altekleziulo (*serba popo?*), malbeninta tiun inferon, kiu ne estis sciata kiuloke troviĝis, sed li benis tiun ĉi alian inferon, kiun li povus vidi per siaj propraj okuloj. Eble vi estas pensinta ion pli belan, kiu pli agrable eksonus en la homa orelo. Ĉu mi povas scii tion!?

Dume, mi en tiuj horoj de tiu antaŭtagmezo, havis nur unu penson turniĝintan dum longa tempo en mia kapo. Mi estas imaginta min promenanta tra la bulvardoj de mia urbo kun mia amantino, Milena, kun kiu mi estas konatiĝinta ekde unu jaro, kaj ĝuste la tagon kiam ŝi estis trapasinta la lastan ekzamenon. Dum tiu aŭroro, ekaperis ĉe mi ŝia rideto, ege mankinta en tiuj malicaj tagoj. Mankis al mi ŝiaj vortoj, plenaj je vivo kaj dolĉeco, kiujn mi aŭdis neniam.

Tiom multe mi malamis tiun tagon, dum tiuj matenaj horoj, mia honorinda nekonatulino, kiom mi koleriĝis kun mi mem kaj kun la uniformo portata de mi, ĉar anstataŭ ke tiujn momentojn mi estu kun ŝi, festante la unujariĝon de nia rilato, mi devos kuradi kun aŭtomatiko surŝultre tra la vilaĝoj kaj malvastaj stratetoj de via lando.

Kun Milena mi disiĝis tuj post la fino de la milito, pli precize unu monaton post kiam mi eliris el la hospitalo, kie mi restadis longajn semajnojn pro longa sensukcesa operacio, kies rezultato estis ankaŭ la amputiĝo de mia maldekstra gambo. Certe ŝi ne plu volis kunvivi kun eksa disfalinta militisto, kiu, krom la fakto ke li perdis sian gambon, kaŭzis perdojn ankaŭ al la diina ŝtato (*Serbujo?*), de kiu, nedezirinde estis jam amputita unu ties parto.

Ho, mia nekonatulino, kiom malbone mi sentiĝas ke mi ne povis ekspliki dum tiuj momentoj kial tiu tago estis tiom grava por mi. Neniel mi povis klarigi, ke ankaŭ mi, distinge de miaj soldatoj, sciis neniun vorton el via lingvo, kaj vi nur ploris, ne eligante alian sonon el la buŝo. Mi jen foje sidis sur tablo fronte al la pordo, kaj jen foje rondiradis tiun malvastan ĉambron, kies muroj estis malpuraj kaj tiom multe ellasis mucidon, kvazaŭ ĝi estis infera kaŝangulo abomeninda. Al la timego de tiu ĉambro aldoniĝis via vekriado, terure kortuŝa, kiomfoje mi rigardis vin rekte al la okuloj aŭ kiomfoje mi alproksimiĝis vin pli ol duonmetron.

Ju pli multe mi admiris vin kaj ju pli multe mi alproksimiĝis, en miaj okuloj vi similis al mia amantino belgrada. Sekundon post sekundo kaj minuton post minuto, la hararo, la vizaĝo, la frunto kaj viaj okuloj rememorigis min pri mia Milena, kaj tiu simileco kreskis en miaj okuloj de momento al momento. Mi ne scias, ĉu mi havis nur imagajn perceptojn dum tiu momento aŭ ĉu tio estis sorta hazardo ke en la unujariĝo de la rilato kun mia amantino ekaperu al mi ŝia sozio[126], kaj en kiaj

[126] figursenca uzo de la greka vira nomo Sozio laŭ komedio de Plaŭto: *egal-aspektanto*

cirkonstancoj do...Kiel milikaptitino, kiun mi devus seksperforti kiel ĉiujn ceterajn, kaj tiun en ŝima ĉambro, kiun oni ne uzis por iu alia celo, sed fakte mi ne povus fari. Kiomfoje mi provis ektuŝi vian hararon, krom viaj larmoj kiuj debuligis mian animon, ekaperis antaŭ mi la ridetema vizaĝo de Milena, tiel bela kaj delikata kiel ĝi estis, atendante min rande de la bulvardo kun sia ĉielblua teko kaj multnombraj libroj en ĝi.

Pro tio kaj nur pro tio mi ne povis ektuŝi vin kaj, kiam mi manpremis vin, vi ellasis voĉon terure vekrian, kio ja pikis min korprofunden. Mi ne plu kuraĝis teni vin tie kaj mi eligis vin el tiu mizera ĉambro. Ĉiuj miaj soldatoj alrigardis min mirigite kaj oni supozis (divenis?) pri la loko kien mi estis kondukanta vin, dum vi ploris kaj nur ploris, kaj mi nenion diris. Eble vi estis certa ke vi estis iranta nereveneble al la morto. Eble, antaŭe vi dezirus morti ol travivi tion, kion vi atendis.

La soldatoj, kiujn mi kapablus mortigi ĉiujn, se mi ekscius ke ili estis mantuŝintaj vin, ne demandis min aŭ ne aŭdacis demandi min pri io kaj, mantirante vin, mi survojiĝis al via vilaĝo kaj kondukis vin ĉeranden de iu altaĵo, kie klare dividiĝis la linio inter la niaj kaj viaj soldatoj, inter kiuj, kelkiu povus esti ankaŭ via frato. Malsupre de tiu altaĵo estis eta torento, malantaŭ tio, per mia binoklo, mi vidis kelkajn najlonajn dometojn. Kaj, ĵus mi vidis ilin, mi demetis la binoklon de miaj okuloj kaj ellasis vian manon. Mi signis al vi, ke vi foriru, sed vi ne kredis, timiĝis, rigardis min adstringe kaj dubeme. Eble vi estus pensinta ke mi pafmortigos vin surdorsen aŭ tio estis simple mia trompaĵo.

Vidante vin kiel vi flugiris de mi kaj cerbumante kial mi ne povis diri al vi, ke mi ne seksperfortos vin, samkiel la ceterajn virinojn, aŭ almenaŭ kial? mi ne eksciis vian nomon, neatendite, min frapis du kugloj, unu sur la genuon kaj la alia subripen, kiuj faligis min surteren kaj lasis min mortinta sur tiu verda bordo, kie la freŝa herbo ruĝiĝis per mia sango.

Honorinda mia nekonatulino, eble vin neniel impresos la fakto, ke mi alskribas vin kaj ĉi tiu letero de fremda soldato neniam surfalos vian manon. Eble vi estas mortigita dum tiu terura tempo, kiam la morto postsekvis nin ien ajn, kien ni iris. Tiam ni eskapis la morton, dum nun mi ne plu foriros...

enesperantigis Bardhyl Selimi

Ŝercoj de Jadranka Mirić:

Konkerulo

Dum ekzercado la angla verkisto Shakespeare [Ŝekspir] rimarkis aktoron parolintan kun bela fraŭlino. Li venis scivole al ili, aŭdinte kion ŝi ekflustris.

- Je la deka! Ekfrapu la pordon tri fojojn kaj al mia demando kiu vi estas, respondu: - Riĉardo la tria.

La granda verkisto kiu tre amis virinojn venis iom antaŭ la deka, eldiris la signalvorton, por ke ŝi enlasu lin eniri la hejmon.

Sed je la antaûe aranĝita tempo venis ankaŭ la amanto.

Ŝekspiro malfermetinte la fenestron teneravoĉe demandis: - Kiu estas?

- Riĉard la tria - aûdiĝis la respondo.

- Vi venis malfrue, tenervoĉe flustris la verkisto, aldonante –Vilhelmo la konkerinto jam mastras la fortikaĵon!

Librotenisto

Konata franca komikulo Fernandel, antaû sia famiĝo kiel aktoro, perlaboris sian panon dum multaj jaroj kiel librotenisto. Je demandoj kiel li povis realigi tiajn monotonajn laborojn, li respondis ĉi tiel: - Neniel ĝi estis monotona profesio, - ekscitite diris li - Vidu, en ĉiuj miaj kalkuladoj ĉe multiplikado mi neniam ricevis la saman rezulton!

Fripono

Jugisto George Jeffrey [Ĝorĝo Ĝefri] estis tre akra rilate al akuzantoj. Foje li ekpuŝis la sidantan akuzanton per sia bastono dirante: - Je la fino de ĉi tiu bastono estas granda fripono!

- Vere estas, sed je kiu fino? - respondis la akuzanto.

KER en Subotica, Serbujo 2016

Esperanto-societo "Tibor Sekelj" en Subotica organizis la duan fojon KER-ekzamenon je niveloj B1, B2 kaj C1 – kadre de la 5a Tutmonda Ekzamen-tago. Ekzameniĝis entute 137 personoj en 15 urboj de 11 landoj.[127]

La 4-an de junio je la 9a Katalin Kovats lanĉis la sesion de-el Hago. Stefan MacGill por UEA ĉeestis la sesion en la Politeknika Lernejo. Partoprenis kvin kandidatoj; tri ĉe nivelo B1, unu B2 kaj unu por C1.

---

[127] Tokio, Seulo, Busan, Hago, Londono, Subotica, Parizo, Lannion, Limoĝo, Sabadell. Kelkajn horojn poste komenciĝis la sesioj en San Francisko, Bonaero, Kuritibo, Maceio kaj Managvo.

La ekzamenatoj ĝenerale estis kontentaj. Disdono de la atestiloj por la sukcesintoj okazos en Nitra dum la 101-a Universala Kongreso.
Post la KER-ekzameno komenciĝis kultura programo, kiun ĉeestis krom la ekzamenitoj, organizantoj kaj helpantoj, dudeko da interesitaj esperantistoj kaj simpatizantoj de Esperanto. Stefan MacGill rakontis atentokapte pri “Nepalo - la pordo restas malfermita”, s-ro Petrović pri „ILEI-konferenco en nuksa ŝelo” kaj Atila Pejin pri ”La kolektaĵo de Tibor Sekelj en la Urba Muzeo en Senta”. Post deklamo kaj muziko de Suboticaj lernejanoj. Radojica Petrović organizis lingvan kvizon kiu celis rekonojn de unuopaj vortoj laŭ mandesegnaĵoj sur la tabulo. Tio estis amuza kaj utila ludo!

el raporto de Kristina Kujundžić

Kiel "movadiĝas" Esperanto en Ĉinujo?

La situacio de la movado en Ĉinujo estas tre malsama ol tiu de aliaj landoj. *Ĉina Esperanto-Ligo* kaj *El Popola Ĉinio*, kiun mi redaktas, estas ambaŭ departementoj de *Ĉina Internacia Eldon-Grupo*. ĈEL prizorgas ankaŭ pri kulturaj interŝanĝoj kun eksterlando.
En Ĉinujo, male al aliaj landoj, ni ne devas konvinki la registaron adopti Esperanton, ĝi jam ricevas oficialan ŝtatan subtenon. Ĉiu urbo kaj provinco rajtas havi sian oficialan Esperanto-asocion kaj ricevi ŝtatan subvencion por tio; en kelkaj lernejoj Esperanto estas instruata, sed mankas tiu idealisma entuziasmo kiun oni konas alilande.
Mi identigas du grupojn en Ĉinujo: tiuj, kiuj konsideras Esperanton kiel hobion, kaj tiuj, kiuj profesie okupiĝas pri Esperanto. Profesiaj esperantistoj uzas Esperanton kiel laborilon, kutime ne vere interesiĝas pri la lingvo, dum hobiuloj ofte nur volas interŝanĝi kun eksterlando, aŭskulti Muzaikon, legi tekstojn, sed ĉefe babili kun homoj per Interreto.
Grupoj abundas en WeChat[128], la plej populara telefona aplikaĵo en Ĉinujo, kaj ili plej ofte uzas la ĉinan. La enhavo estas la sama stultaj babiladoj kiun ni vidas en diskutoj ĉe Fejsbuk.

laŭ retmesaĝo de Rafael Zerbetto,
A-komitatano de Brazila Esperanto-Ligo

[128] "Ni ĉatas" estas apo (aplikaĵo), elŝutebla al smartfono, tabula komputilo aŭ PK por ĉati.

La disputata litero ĥ

Por kelkaj etnoj la elparolo de la litero **ĥ**[129] konstituas problemon, ĉar tiu fonemo (sono) ne ekzistas en ilia lingvo. En kiuj aliaj lingvoj ĝi ekzistas? Surbaze de Vikipedio mi trovis, ke la fonemo ĥ estas en 30 eŭropaj lingvoj: la bulgara, ĉeĥa, dana, skot-angla, finna, franca, germana, greka, hispana, hungara, irlanda, jida, limburga, litova, luksemburga, makedona, manksa, nederlanda, norvega, okcidentfrisa, pola, rumana, rusa, serbo-kroata, skotgaela, slovaka, slovena, sveda kaj ukraina. Tio unu pli ol la fonemo **ĵ**[130], tri pli ol por **ĝ**[130] (La rezulto dependas de tio, kion oni konsideras aparta lingvo, ĉu oni alkalkulas ankaŭ la *sonon* **ĥ** kaj ĉu **ĝ** oni rigardas en iu lingvo kiel unu fonemon aŭ du fonemojn.) kaj dek kvar pli ol por **c**[131].

Estas interese scii, kiuj estas la plej disvastigitaj tutmonde fonemoj. Laŭ la datenbazo UPSID[132], kiu registras detalojn pri 451 lingvoj, t.e. proksimume 10% de ĉiuj lingvoj surtere, la dek plej uzataj fonemoj estas **m** (425 lingvoj), **k** (403), **i** (393), **a** (392), **j** (378), **p** (375), **u** (369), **n** (237), **e** (186), **o** (181 lingvoj). Se oni kombinas tiun liston de Corvi Zeman[133] kun tiu de Logan Streondj[133], neglektante malgrandajn diferencojn inter fonemoj, ekzemple inter voĉa vela nazalo [**ŋ**] (la unua *n* en *dankon*, *ng* en angla *sing* ktp) kaj voĉa postdento-karna nazalo [**n**] (la lasta n en *dankon*),oni povas daŭrigi la liston de frekvencoj per **w**, **b**, **h**, **g**, *glota halto*

---

[129] senvoĉa vela aŭ uvulara frota konsonanto, vidu Voiceless_velar_fricative ([x]) kaj Voiceless_uvular_fricative ([χ]) en Wikipedia (Vikipedio)

[130] Ambaŭ fonemoj troviĝas en la lingvoj albana, angla, bulgara, ĉeĥa, franca, germana, hungara, itala, kaŝuba, limburga, litova, makedona, okcidentfrisa, okcitana, pola, portugala, rumana, serbokroata, slovaka kaj ukraina, la fonemo ĵ aldone en la lingvoj greka, hispana, judhispana, korsika, latva, livona, lombarda, nederlanda, rusa kaj slovena. La fonemo ĝ aldone en la feroa, jida, sardina, silezia kaj skotgaela (ĉefe laŭ *Voiced_palato-alveolar_affricate*).

[131] Troviĝas en 16 eŭropaj lingvoj: albana, angla, baska, dana, franca, germana, greka, itala, kataluna, luksemburga, malta, nederlanda, okcidentfrisa, platgermana, portugala kaj sardina (ĉefe laŭ *Voiceless_alveolar_affricate* en Vikipedio).
En la belorusa, bulgara, ĉeĥa, hispana(?), hungara, kaŝuba, latva, makedona, malta, pola, rumana, rusa, slovaka, slovena, suprasoraba, ukraina oni uzas varianton de c ([**t͡s**], ne-retirita postdentokarna konsonanto), kiu havas la IFA-simbolon **t͡s̪** (plakita postdento-karna konsonanto). (IFA = Internacia Fonetika Alfabeto)

[132] UCLA signifas Universitato de Kalifornio en Losanĝeleso, UPSID estas la mallongigo de UCLA Phonological Segment Inventory Database (UCLA datenbazo de inventaro de fonologiaj segmentoj)

[133] https://www.quora.com/What-are-the-most-common-phonemes-among-all-language

([ʔ]), **s**, **ĉ**, **ŝ**, **t**, **f**, **l**, **nj**, **l**, **d** (*d* en 120 lingvoj, 27%) ktp. Ĉiuj fonemoj de la esperanta alfabeto estas en tiu listo, krom la supre menciitaj *ĥ*, *ĵ*, *ĝ* kaj *c*. Kial la litero *ĥ* estas malpli populara ol la litero *c* ? Rigardu la frekvencojn de jenaj malpli popularaj literoj en la kapvortoj de Reta Vortaro[134]:

c	**j**	**z**	**ĝ**	**h**	**ŝ**	**ŭ**	**ĉ**	**ĵ**	**ĥ**
2897	2238	1787	1400	1089	977	921	914	771	276
1,3%	1,0%	0,8%	0,6%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%	0,3%	0,1%

Kiel beboj lernas prononci vortojn kun malfacilaj litero? Mi legis ie:

> *La gvida regulo estas, ke sono kiu estas produktita per buŝpartoj kiuj kaŝiĝas kiam vi parolas estos poste kaptita. Kiam tio okazas, la infano povas ne rigardi vian buŝon kaj vidi kiel tiu sono estas produktata. Tial ili facile reproduktas sonojn kiel "ma", "ba" kaj "da" kaj ili estas la nomoj de la plej gravaj personoj por la infano: la gepatroj.*

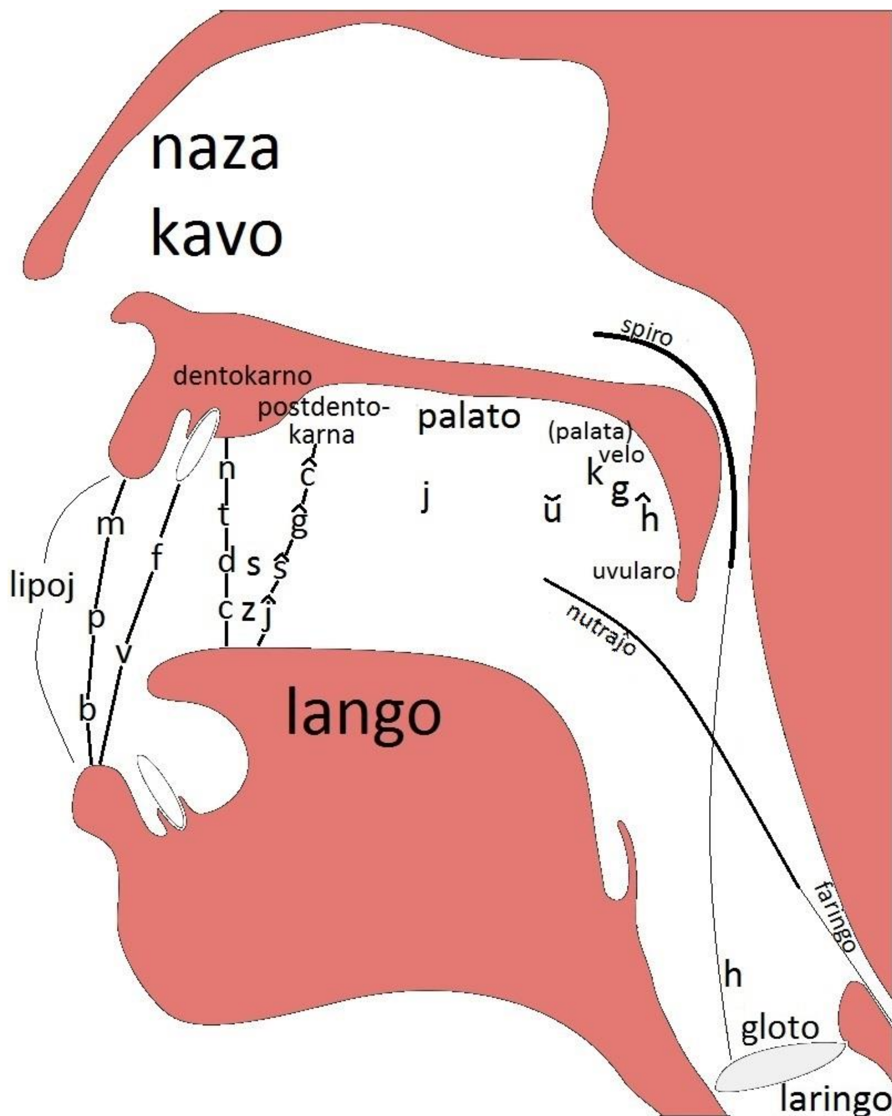
Ĉu vi scias kiel nomiĝas la buŝparto kie vi produktas la literon *ĥ*?
La palata velo (pro simileco kun velo sur ŝipo, la palato).

konsonantoj

tipo:		**Lipa**	**Dento-karna**	**Post-den-to-karna**	**Palata**	**Vela**	**Glota**
Naza		m	n				
Eksploda	senvoĉa	p	t			k	
	voĉa	b	d			g	
Ekfrota	senvoĉa		c	ĉ			
	voĉa			ĝ			
Frota	senvoĉa	f	s	ŝ		ĥ	h
	voĉa	v	z	ĵ			
Vibra			r				
Alproksimanta			l		j	ŭ	

Klare, ke la literoj g kaj ĥ, formataj per alproksimigo de la lango al la palata velo kaj la h dum paso de pulma aero tra la gloto[135], estas pli malfacile lerneblaj elparoli ol la buŝantaŭaj konsonantoj. Tamen la

134 www.reta-vortaro.de/revo/
135 [h] estas akustike identa kun sekvonta vokalo, sed sen vibrado de kordoj.

sekco de la buŝkavo kun la lokoj de artikulacio

fonemoj h kaj k estas monde "popularaj" (uzataj en respektive 279 kaj 403 el 451 lingvoj).

Same kiel *h* ankaŭ la fonemo *ĥ* estas lernebla, sed ekzercoj por ekzemple francoj kiuj ne havas tiujn literojn en sia lingvo, ne ekzistas. Trejni komencantojn en tio devus esti la tasko de Esperanto-instruistoj en Francujo.

Bedaŭrinde la Akademio de Esperanto, kies tasko estas konservi la unuecon kaj ordan evoluon de la lingvo, kreis parojn da oficialaj vortoj kun

sama signifo, por ebligi al homoj anstataŭigi ĥ per k:

anarĥio, *anarkio*; *arĥaika*, *arkaika*; *arĥaismo*, *arkaismo*; *arĥeologio*, arkeologio; *arĥeologo*, *arkeologo*; *arĥipelago*, *arkipelago*; *arĥitekto*, *arkitekto*; *arĥitekturo*, *arkitekturo*; *arĥivo*, arkivo; *hierarĥio*, *hierarkio*; *ĥirurg*(i)o, *kirurg*(i)o; *ĥemio*, *kemio*, *meĥaniko*, *mekaniko*; *meĥanismo*, *mekanismo*; *teĥniko*, *tekniko*.

La rezulto fariĝis konfuzo: Kelkaj e-istoj komencis ŝanĝi aliajn oficialajn vortojn: *paroĥo* → *paroko*, *monaĥo* → *monako*, *ĥoro* → *koruso*. Alia formis novan vorton surbaze de la vorto *arĥaismo*: *arĥaa*, tiel ke nun ekzistas kvar formoj: *arĥaja* (Zamenhofa), *arĥaika*, *arkaika* kaj *arĥaa*[136]. Oni formis *teknologio* anst. la etimologie pli ĝusta *teĥnologio*, *patriarko* anst. *patriarĥo*, *Mikaelo* anst. *Miĥaelo*, *kaoso* anst. *ĥaoso*, *Antiok*(*i*)*o* anst. *Antioĥ*(*i*)*o*, *mitokondrio* anst. *mitoĥondrio*, *hipokondrio* anst. *hipoĥondrio* ktp. Ĉiuj tiuj vortoj havas grekan devenon kun *ĥ*. Sed ankaŭ *ĥ* en vortoj el slavaj lingvoj estas ŝanĝataj en *k*: *Valako* anst. *Valaĥo*[137].

Aldone la litero *ĥ* plene taŭgas por esperantigo de germanlingvaj urbo-nomoj: *Muniĥo* (pli internacia ol *Munkeno*), *Ĥemnico*, *Liĥtenŝtejno*, *Zuriĥo*, hispanaj kulturaĵoj *ĥoto* (danco) kaj *Don Ĥuano* (anst. *Don Ĵuano*), mongola titolo *ĥano* kaj nederlanda ŝipospeco *jaĥto* (Zamenhofa, anst. *jakto*).

Al kiu utilas tiu reformismo? Kiel eblas, ke oni oficialigas vortojn *paroĥo*, *monaĥo*, *ĥoro*, kiuj post kelkdeko da jaroj fariĝis malnovmodaj en la okuloj de iuj? Ĉu oni erare oficialigis ilin?

Tia agado estas ne permesita laŭ la Fundamento. Nur se iu vorto, litero aŭ esprimo estas *tro ne-oportuna*, la Akademio povas rekomendi novan formon. Sed estas absurde rigardi la ekzistadon de la litero *ĥ* en tiuj vortoj kiel *tro ne-oportuna*, ĉar francoj kaj eble angle parolantoj ĝenerale ne komprenas, ke ili devas lerni la prononcon. Kaj la formoj kun fonemo *ĥ* estas la solaj aŭtentikaj, ĉar enprenitaj el la greka, kie oni prononcas ilin tiel, kiel ankaŭ en la slavaj lingvoj, la nederlanda, germana, hispana ktp, kvankam eble notitaj per alia litero: psiĥo[138]. Vidu aliajn argumentojn favorajn al ĥ en https://eo.wikipedia.org/wiki/Ĥ.

Bedaŭrinde ne ĉiuj slavaj esperantistoj konscias pri la graveco de la fonemo ĥ en Esperanto. Ĉeĥoj kaj slovakoj konas en sia alfabeto *h* pro la fonemo h kaj *ĉ* por la fonemo ĥ. Do ili ne havas problemon distingi la du sonojn kaj transskribas *ch* en propraj nomaj en *ĥ* Esperante.

---

[136] PIV eĉ havas la kuraĝon mencii nenion sub la kapvorto *arĥ*-, krom referenci al *ark*-.

[137] pole: *Wołoch*, serbokrate/bulgare: Vlah (влах), ukraine: Волох, ruse: Валах ktp.

[138] Dek du lingvoj uzas vorton similan al *psiĥo* kun *ĥ*-simila sono, dek tri lingvoj kun *k*-simila sono, la franca kun frota sono [ɣ] (voĉa vela frotanto)

Grekoj ne havas la sonon *h*, sed ilia litero χ (ĥ) neniam estas transskribita al la Latina alfabeto en *h*, ĉiam en *ch*. Tial ankaŭ ili ne konfuzas h kaj ĥ kaj ekzemple skribas ĝuste *Arĥimedes*.
Sekvaj slavaj alfabetoj havas la fonemon *ĥ*, sed ne la fonemon *h*: kroata, slovena (ambaŭ latine skribitaj), bulgara, makedona, rusa, serba (tiuj kvar cirile skribitaj).
Slavlingvanoj facile eraras, ekzemple

- Serbaj esperantistoj kiuj skribas *Mihajloviĉ* anst. *Miĥajloviĉ*, (estro de ĉetnikoj, kiuj volis post venko je nazioj restarigi la reĝlandon sub Karadjordjeviĉ)
- Maŝina traduko por Vikipedio produktas "li estis konvinkita, ke la Vlahoj de la Moglena valo estis …" (kion vikipediistoj poste miskorektas al *Vlakoj* anstataŭ *Vlaĥoj*).
- Rusaj esperantistoj kiuj skribas *Ĉehov* anstataŭ *Ĉeĥov*.
- En Bulgarujo ekzistas Esperanto-societo "Христо Козлев", kion oni transskribas en "Hristo [Ĥristo] Kozlev".
- Ekzistas pluraj bulgaraj nomoj komenciĝante fonetike per *Zaĥ*, kiujn oni emas skribi kiel *Zah...*: *Zahari*, *Zaharieva*, *Zaharova*, *Zaharakis*.
- h en propraj nomoj en la kroata estas proksimume elparolataj kiel ĥ (ankaŭ h), sed kroataj esperantistoj ne transskribas ilin. Ankaŭ okcidenteŭropanoj tial elparolas h: *Hedvig*, *Haris*. Sed nomojn kiel *Hrvoje*, *Hrvat* mi ne trovis en Esperanto, ĉar eventuala transskribo evidente devus esti *Ĥrvoje*, *Ĥrvat*.

JD

Helpo al Esperanto-instruantoj kaj orfaj infanoj en Afriko

Raportas Joel Muhire: “Mi loĝas en Rutshuru [Ruĉuru], urbo en la nordorienta parto de Kongio DR. Ni kreis en 2009 klubon, Verda Stelano-Klubo (V.S.K). En 2012 Esperanto havis duonhoran spacon en la loka radio *Racou FM*, tamen tio daŭris nur du monatojn pro akraj sekurecaj malordoj. Mi fuĝis al Ugando. Reveninte hejmlanden en januaro 2014, mi daŭrigis mian propagandeman laboron, rezulte de kio mi sukcesis persvadi la estron de la radio *Alliance FM*, s-ro John Koraho, pri la neceso ekinstrui Esperanton per sia radio. La kurso duonhora de tiam ĝis nun okazas regule ĉiun mardon kunlabore kun VSK kaj tiel ni atingas grandan publikon.

En Aprilo samjare, mi vizitis Pastoron Ngango Muhima kune kun s-ro Honoré Sebuhoro petcele enkonduki Esperanton en sian elementan orfan lernejon Njiwa. Li favore aprobis. Li komprenis ke valoras tiu lingvo neniesgenta, amikiga kaj taŭga ilo por forneniigo de lingva diskriminacio kaj tribismo nocantaj la nunan socian tavolon, kaj ke ĝi kontribuas al la paco-konstruado en la mondo. Ni decidis apartigi la lernantojn laŭ lego- kaj skribo-kapabloj. S-ro Obed Niyonchuti [Nujonĉuti] helpas ĝardenisti la baznivelajn lernantojn kaj Joel Muhire la ceterajn. Dum la ĉiusemajna radi-emisiado, mi invitas du aŭ tri lernantojn por poem-deklami aŭ kanti, reagoj de la aŭskultantoj ne mankas. Post hezita komenco, la lernantoj ekŝategas Esperanton tiel ke ili petas lerni plu, eĉ libertempe. Nia orfa lernejo Njiwa bezonas lern-instigajn esperantaĵojn por lega ekzercado, flagon, komputilon, fotilon k.s. Se vi iumaniere pretas subteni nin, ni antaŭdankas.

Manuel Rovere por Kongio

Manuel Rovere monvarbas por la du bazaj lernejoj, Njiwa kaj Bethanie Remera, en distrikto Rutshuru, Norda Kivuo.

Li proponas kontraŭ pago de nur €9,99 la muzikajn albumojn "Duonvoĉe... tutkore" kaj poste ankaŭ la albumojn "Ĉu plu ekzistas Amo?", "Mirindaĵo" kaj "Dankas mi la vivon".

La tuta enspezo iros al du Esperanto-instruistoj en Afriko: Joel Muhire kaj Honore Sebuhoro por iliaj orfoj. Eblas ankaŭ aĉeti unuopajn kantojn po 0,99 €.

Por scii pri la homoj tie kaj la projekto, iru al **www.maklerejo.de** kaj klaku sur *Esperanto en DR Kongo*. Iliaj retpoŝtadresoj estas joelmuhire0@gmail.com kaj honsebn@gmail.com. Jen la ligilo por aĉeti: https://www.facebook.com/manuelkantas/app/190322544333196

Simboloj de faŝismo, ekskuzebla tradicio en Kroatujo?

Historia reviziismo en sia malvasta signifo estas disvastigo de la konvinko, ke la nombro de judaj viktimoj dum la dua mondmilito, kalkulita je proksimume ses milionoj, estas troigita pro politikaj motivoj de kontraŭnaziistoj. Konata revizionisto estis la brito David Irving, kiu eĉ negis la holokaŭston kaj pro tio estis kondamnita en 2000.[139] Ankaŭ la kroata historiisto kaj poste prezidento Franjo Tudjman (1992-1995; 1997-1999) publike reĵetis la aserton pri ses milionoj da judaj viktimoj dum la dua mondmilito[140].
Certa grado de reviziismo estas ankaŭ atribuata al la hodiaŭa ministro de kulturo en Kroatujo, Zlatko Hasanbegović, kiu en 1996 verkis artikolojn en la dekstruma magazino "La Sendependa Ŝtato Kroatujo" (*Nezavisna Država Hrvatska*), sed la internacia protesto kontraŭ lia nomumo nur fortigis lian popularecon en la partio HDZ (*Hrvatska Demokratska Zajednica)*, kiu regis la landon ĝis la morto de Tudjman[141], poste denove de 2003 ĝis 2011 kaj ekde

Elirado de 200 000 serboj, fuĝantaj antaŭ la kroata armeo

[139] Vidu www.theguardian.com/uk/2000/apr/11/irving1. Sub kroata gvidisto Ante Pavelić ekzistis 1941-1945 faŝisma ŝtato, kiu plene kunlaboris kun naziistoj.
[140] http://www.ihr.org/jhr/v12/v12p240_weber.html
[141] HDZ fondis je 17-6-1989 de Kroataj disidentoj gvidataj de Franjo Tudjman

2015 formas larĝan koalicion kun malgrandaj partioj.
Ĉiam la publika reago al aljustecigo de kroataj generaloj ĉe la Internacia Pun-Tribunalo por Eksa Jugoslavujo en Hago, vekis fortan indignon ĉe plimultaj kroatoj, kiuj konsideris ilin kiel liberigantojn de la lando je serboj. Tiam la popolo iradis al subteno de la dekstruma partio HDZ, kies gvidantoj, kiel ankaŭ Tomislav Karamarko (2012-2016), profiligis sin kiel naciistojn. Kun aliaj konser-vativaj partioj HDZ forĝis por la balotoj de 2015 patriotan koalicion (*Domoljubna Koalicija, DK*), kiu fariĝis la plej forta kaj formis regist-aron kun la partio *Most* (Ponto). En majo 2016a akuzoj de koruptado estis lanĉitaj al Karamarko en *Nacional*, revuo de la opozicia *Socijaldemokratska Partija Hrvatske*. Karamarko estis eksigita per voĉdono de la parlamento kiel unua vic-premiero de la registaro de Tihomir Orešković.
Ekzistas ankoraŭ tendencoj de reviziismo en Kroatujo, speciale inter la adeptoj de la patriota koalicio. En julio pasinta pluraj fendoj en DK aperis kaj la registaro perdis sian parlamentan bazon. En septembro estos novaj balotoj. En la popolo la sento de venkeco al la serba koloniigo ankoraŭ ĉiam vivas. La 4a de aŭgusto 1995 estas ĉiujare memorigata de kroatoj kiel la komenco de operacio *Oluja* (Storm), kiu forpelis la serban enloĝantaron de teritorio nomata tiutempe Serba Respubliko Krajina (1991-'95).
Ĝi okazis komence de aŭgusto 1995, sed ĝi estis preparata dum la tuta jaro 1995, kun la celo ke la kroata armeo kaj bosniakaj[142] trupoj forviŝu la kontraŭleĝan memproklamitan Respublikon de la mapo. Ankaŭ bosniakoj, ĉar Oluja okazis malpli ol unu monaton post la konataj militaj krimoj en Srebrenica kaj oni timis, ke en regiono de Bihać en Bosnio okazos la sama (aŭ eĉ pli granda) milita masakro kiel en Srebrenica.
Estas konate ke la batalo daŭris nur tri tagojn, kaj ke la armeo de RSK ne multe kontraŭbatalis. Estis jam organizitaj planoj por forfuĝo de preskau ĉiuj loĝantoj el Krajina (inkluzive retiriĝon de la armeo). Poste oni rekonis tion kiel parton de la plano kiun interkonsentis Franjo Tuđman kaj Slobodan Milošević en Karadjordjevo - pri tiel nomata "humana translokigo ", en 1991. Plano de Tudjman kaj Milošević kiel eksponantoj de kroata kaj serba ŝovinismo, kiu celis fari etne "purajn" regionojn en Kroatujo, Serbujo kaj Bosnio. Kompreneble, tio signifis grandajn interŝanĝojn de loĝantaroj en miksitaj regionoj de ĉiuj tri menciitaj ŝtatoj. Milošević kaj Tuđman certe ne estis ĉiopovaj, sed tamen ili forte influis la direkton de la serba kaj kroata politikoj dum la militaj naudekaj jaroj. Ili aranĝis dividon inter si de tiom kiom eblas kapti de la Bosni-Hercegovina teritorio (BiH), kaj tio povas esti

[142] Mi uzas la novvorton *bosniakoj*, internacie uzatan, por distingi originan laŭ kredo muzulmanon de bosniano, ajna enloĝanto de Bosnio-Hercegovino. La vorto *Bosno* estas politike inspirita, ĉar ĝi sugestas, ke ekzistas ununura popolo en la lando.

klarigo de la malesto de rezistado de la serba armeo, kiu simple faris koridoron por migrado de la serba loĝantaro tra Bosnio al la patrujo Serbujo. Tamen, al la serba politiko restis sufiĉe granda venko: Serba Respubliko en Bosnio kaj Hercegovino (49 % de BiH laŭ interkonsento en Dayton). Kompreneble ankaŭ la kroata politiko, por interna uzo volis montri Oluja kiel "brilan venkon", al kiu iel la serba politiko kontribuis, oferante la hejmojn de 200 000 serboj kaj la vivon de 1200 el ili al huraantaj kroatoj. Tiel ambaŭ flankoj povis nutri novajn nacismajn politikojn: kroatoj fanfaronante pri "brila venko" de la kroata popolo, kaj la serba popolo emfazante sian "viktimecon" de perdo de Krajina por pravigi la ekziston de la Serba Respubliko en BiH.

Ekzistas BBC-filmdokumentaĵo "Rechts, zwo, drei - Driftet Europa ab?" (*Dekstre, du, tri - Ĉu Eŭropo fordrivas?*) pri la ekapero de naciismo, eĉ kun faŝismaj simboloj, en Germanujo kaj aliaj eŭropaj landoj.[143] Oficiale faŝismaj simboloj, parolturnoj kaj kantoj ĉie estas malpermesitaj. Tiel ankaŭ en Kroatujo, sed la dokuo montras ĝuste tiujn.

Kolinda Grabar-Kitarović en Knin

En Kroatujo ekzistas tiuj naciismaj organizaĵoj, politikaj partioj kaj unuopuloj, kelkaj eĉ malferme faŝismaj aŭ faŝismemaj, kiuj ja misuzas certajn faktojn el la kroata historio kaj uzas simbolojn, kantojn, kaj diversajn manifestadojn de faŝismo. Komentisto en la filmo, Allan Little, eksplikas, ke tio

[143] https://www.youtube.com/watch?v=wH_lh5squVM

estas tradicio kaj nenio estas farata kontraŭ tio.[144]

La kutimo en iuj partoj de la lando teniĝas, ĉar oficiale la fremdul-malamo neniam estis oficiale kondamnita. Eĉ la lasta prezidentino K. Grabar-Kitarović, membro de HDZ, ĉeestas regulfoje tiujn festojn por celebri la "liberiĝon de Kroatujo".

Tiusence estos utile sekvi dum venontaj monatoj kion faras Milorad Dodik en Banjo Luko (elfakta ĉefurbo de Srpska[145] Respubliko) kaj kiel reagas premiero Vučić de Serba Respubliko al lia klopodado al dispartiĝo de la armeo de BiH. Sendube Eŭropa Unio konscias pri la tradicio de malamikeco inter serboj kaj kroatoj kaj pro tio forte subtenas Serbujon en aliĝo al EU. Ja tiam sensenciĝos ajna motivo por ekspansiismo de Serbujo rilate al BiH, kaj la liberalisma parto de serba politiko havos ŝancon radikiĝi en la serba socio.

JD

---

[144] esploristo ĉe BBC, reportero kaj poste speciala korespondanto, ĝis fino de 2014.
[145] Mi uzas la adjektivon Srpska por distingi tiun teritorion en BiH de la Serba Respubliko.

Instruado per Duolingo en Slovenujo[146]

Mi estas instruisto kaj ekde septembro mi donas kurson pri Esperanto en mia bazlernejo en Koper (Slovenujo). Mi instruas Esperanton al 20 lernantoj, kiuj estas dek unu jarojn aĝaj, per tabulkomputilo uzante la programon „Duolingo". Jen la retpaĝo de Duolingo: www.duolingo.com/ Mi instruas Esperanton ĉiusemajne unu horon kaj ĉiun semajnon mi havas pli da lernantoj. La lernantoj estas tre motivitaj, ĉar ili uzas tabuletojn kaj konkurencas unu kun la alia. Duolingo ebligas, ke la lernantoj iĝu amikoj inter si kaj la lernantoj povas vidi, kiom da poentoj gajnas iliaj amikoj. Ankaŭ mi faris konkuradon por la lernantoj kaj la ses plej diligentaj lernantoj ricevos libron de fabeloj en Esperanto. La donanto estas la Slovena Esperanto-Ligo.
Kiaj estas la profitoj lerni Esperanton uzante la anglan lingvon? (oni povas lerni E-on ĉe Duolingo nur uzante la anglan) La gepatra lingvo de la plejmulto de la lernantoj estas la slovena lingvo. La lernantoj uzante la programon „Duolingo" devas pensi en tri malsimilaj lingvoj samtempe kaj pro tio ilia cerbo devas ekfunkcii rapidege... La lernantoj nun komprenas pli bone la anglan ol antaŭe. La lernantoj eklernis la anglan lingvon sepjaraĝaj, sed la plejmulto de la lernantoj lernas ĝin parkere, ne kom-prenante bone, kiel la angla lingvo funkcias. Uzante la vojon Duolingo, mi asertas, ke uzante Esperanton kiel regulan lingvon, ili pli bone komprenas, kiel funkcias la angla lingvo kaj samtempe ili lernas Esperanton.
La lernantoj lernas tute solaj. Ili devas solaj kompreni la regulojn. Mi helpas al ili nur, se ili petas min. Do cerboj funkcias tre rapide... Laŭdinda afero estas ankaŭ, ke la studentoj venas dek ĝis kvindek minutojn antaŭ la komenco de la kurso, helpas min prepari ĉion, kaj komencas lerni solaj antaŭ la komenco de la kurso, kaj kiam la kurso finiĝas, ili ne volas iri hejmen. Mi aŭdis ilin priparoli irante hejmen: „Pluvas, mi ludos Esperanton per mia tablojdo hejme unu horon". Rimarkinde estas, ke la lernantoj ludas uzante Duolingo por lerni Esperanton. Duolingo ebligas al mi kiel instruisto, ke mi povas vidi, kiom ili lernis hejme. Surpriza afero estas, ke pli ol duono de la lernantoj lernas Esperanton sola hejme laŭ sia propra volo. Do ili pensas, ke ili ne lernas malinteresan fremdan lingvon, sed ke ili ludas per nova ludilo.
Ili ludante lernas. Kia bela afero!

Peter Grbec

[146] laŭ afabla permeso de kopiado de *Internacia Pedagogia revuo* (2015/04)

Ortodoksa Koncilio renkontiĝas, kvar eklezioj forestas[147]

el <u>*AMERICA -The National Catholic Review*</u> (Usono, Nacia Katolika Revuo), 7-7-'16

de **<u>Paul L. Gavrilyuk</u>**, ekstera korespondanto de la gazetara oficejo de la Ekumena Patriarĥejo ĉe la Sankta kaj Granda Koncilio de la Ortodoksa Eklezio. Li okupas la Akvinan katedron en Teologio kaj Filozofio en la Teologia Fakultato de la Universitato S-ta Tomaso en Minesoto.

Rusuja influo rimarkata malantaŭ la kulisoj

Dum la kvara semajno de junio pasinta la gvidantoj de la memĉefaj[148] ortodoksaj eklezioj tutmonde kolektiĝis en Koncilio sur la insulo Kreto. Kiel la unua tutmonda Koncilio de la Ortodoksa Eklezio en pli ol mil jaroj, tiu ĉi historia okazaĵo promesis enkonduki novan epokon de konciliemo. Preparoj por tiu esperadata Koncilio komenciĝis en 1961 kaj daŭris, kun diversaj malsukcesoj kaj prokrastoj, pli ol duonan jarcenton. Manke je la centra organizeco de Romkatolikismo, Ortodoksismo estas komunaĵo de la dek kvar rekonite memregaj lokaj eklezioj, kun Bartolomeo, patriarĥo de Konstantinoplo, ĝuanta la pozicion de la unua inter egaluloj.

La Patriarĥejo de Moskvo, cikatrigita de la sovetia totalisma reĝimo, ŝajnas ripetadi la historion agordigante sin al la propaganda sistemo de Putin, ties aŭtoritata ŝtato. Konstantinoplo[149] vidas la Koncilion kiel okazon por firmigi sian aŭtoritaton; Moskvo timas ke ĝia statuso kiel la plej granda ortodoksa eklezio laŭ nombro povus esti malpliigita de la koncilia proceso.

Tiuj delongaj streĉitecoj surfaciĝis kiam, malpli ol du semajnojn antaŭ la komenco de la Koncilio, kvar eklezioj - la patriarĥejoj de Bulgarujo, Kartvelujo, Antioĥio kaj Rusujo - unu post la alia sciigis, ke ili, ĉion konsiderinte, ne ĉeestos la eventon. La unua eltiriĝanto estis la Bulgara Ortodoksa Eklezio, kies gvidantoj citis diversajn faktorojn variantajn de bagatelaj - la sidiga viceco kaj la kostoj de la Koncilio, deziroj pri kiuj la eklezio estis tuje kompensita - al pli seriozaj zorgoj,

---

[147] Libera traduko el la angla de http://americamagazine.org/issue/historic-orthodox-council-meets-despite-absence-four-churches, kun ellaso de kelkaj tro sugestivaj rimarkoj. Vidu ankaŭ *Tutortodoksa koncilio en junio 2016 sur Kreto* en *BVS*, junio 2016a (https://drive.google.com/open?id=0B73gFFtIyHmEelRWY3RYYVA3VTA).

[148] laŭvorta traduko de la ortodoks-eklezia vorto αυτοκεφαλος. Sinonimo: *memrega*. Memrega eklezio elektas sian propran primason kaj havas la rajton konsekri sian propran *sanktan oleon*, inter aliaj rajtoj. Ekzistas aldone *aŭtonomaj* eklezioj, kiuj regas siajn aferojn ĝis certa grado, sed iliaj ĉefuloj estas nomumataj aŭ konfirmataj de patriarĥo de la memrega eklezio, kiu patrinas ĝin, interalie rilate la provizadon de sankta oleo.

[149] Konstantinoplo estas uzata anstataŭ Istanbulo por substreki la sendependecon inter Ortodoksujo kaj la Turka ŝtato.

kiel ĝiaj teologiaj argumentoj rilate specifajn dokumentojn, redaktitajn por fina ratifado de la Koncilio.
Kune kun la Bulgara Ortodoksa Eklezio, la Kartvela eklezio estas unu el la plej introspektemaj, kun speciale laŭtvoĉa opozicio al la ekumena movado. La kazo de la Patriarĥejo de Antioĥio estas pli kompleksa. En 2014 tiu eklezio rompis eŭkaristian *komuniumon*[150] kun la Patriarĥejo de Jeru-salemo pro jurrajteca disputo pri afero de aŭtonoma nomumo en Kataro.
Dum tiu kverelo pri statuso povas ŝajni kiĥoteca kaj malaltnivela, la substaraj geopolitikaj faktoroj meritas iom da atento. Kataro estas aliancano de Usono en la milito kontraŭ la reĝimo de Baŝar al-Asad en Sirio. La Katara registaro estas interesita en konstruado de dukto por natura gaso, kiu provizus seriozan defion al la domineco de Rusujo sur la eŭropa merkato. La Patriarĥejo de Antioĥio staras malantaŭ prezidanto Asad, kiu estis ĝia protektanto kontraŭ islamaj fundamentistoj.
Sed kiam estis la punkto de ne-reveno por la Rusa Ortodoksa Eklezio? La plej pesimisma rigardo estas ke la Moskva Patriarĥejo planis saboti la Koncilion delonge kaj estis nur serĉanta taŭgan pretekston.
Pli singarda rigardo estas ke en la lastaj tri monatoj antaŭire al la Koncilio, Patriarĥo Kirilo estis konfliktema pri la afero, sed konservis siajn eblojn malfermitaj farante neatenditajn taktikajn movojn, kiaj kunveno kun papo Francisko duon-private ĉe la flug-haveno de Havano en Kubo. Tiu movo implicis konsiderindan riskon, ĉar ĝi submetis Kirilon al atakoj de kontraŭuloj de ekumenismo inter ortodoksaj fundamentistoj kaj sektemuloj. Kiam precize Patriarĥo Kirilo kaj liaj konsilantoj decidis tiri la ellasilon? 30an de majo Kirilo pasigis iom da tempo private en jaĥto kun prezidento Putin, survoje al la rusa monaĥejo sur Athos por festi politikeman "jarmilon de rusa monaĥismo" kun montrado de simboloj de *Russkiy Mir*[151].
Tie la "Krist-ama" aŭtokrato kaj komplezemaj ekleziaj burokratoj konfirmis la "tradiciajn valorojn" kontraŭ la dekadenca Okcidento. Ĉu tiu interparolo cementis la patriarĥan decidon?

Petskribo al la partoprenontaj delegacioj

Esperante malhelpi al la Patriarĥejo de Moskvo plu disrompi la koncilian proceson, mi kaj kelkaj fidindaj kolegoj iniciatis petskribon en subteno al la Koncilio. Ni atestis en ĝi nian kredon, ke ne ekzistas nesupereblaj malfacilaĵoj

---

[150] La termino *communion* (angle) uzatas por indiki ke malsamaj kristanaj eklezioj formas unuon aŭ ke ili interkonsentis pri aranĝo laŭ kiu membroj de ĉiu eklezio havas iujn rajtojn ene de la alia eklezio. Kutime tio ĉi referencas speciale al la rajto de kredantoj de unu eklezio aliĝi al la Eŭkaristio celebrata en alia eklezio, partoprenante ties *komuniadon* (manĝado de konsekrita pano kaj vino) dum la Di-servo.
[151] "Rusa Mondo", fondaĵo, starigita de Putin en 2007, celanta popularigi la rusan lingvon en la mondo kaj subteni programojn pri lernado de la rusa lingvo kaj rusajn valorojn

komenci la Koncilion en junio, malgraŭ la signifaj demandoj kiuj estis levitaj koncerne la malnetojn de la konciliaj dokumentoj kaj koncilia proceso. ..... Ni skribis *Tamen, ni estas konvinkitaj, ke la plej bona ejo por solvi signifajn disputojn hodiaŭ, kiel en la tempo antikva, estas la konciliado mem. Prokrasti la Koncilion refoje, estas malsukceso je fido en la principo de alvenanta periodo de konciliemo sur tutmonda nivelo.*

Ene de du tagoj, pli ol mil ortodoksaj akademiuloj tutmonde, inter kiuj estis tre influaj aŭtoritatuloj kaj dekanoj de gravaj ortodoksaj seminarioj, subskribis la peticion. La teksto estis sendita en malfermita letero je la 12a de junio al la ĉefuloj de la dek kvar memregaj ortodoksaj eklezioj. Kontraŭe al la atendoj de Moskvo, la Serb-Ortodoksa Eklezio, kiu havas ambaŭ porrusajn kaj porgrekajn elementojn en sia episkoparo, decidis sendi sian delegacion al la Koncilio. El privataj konversacioj kun ĝiaj ĉefuloj, mi scias ke la peticio de la fakuloj kontribuis al la decido de la gvidantoj de la serba eklezio decidi favore al partopreno.

La delegacioj de la dek memregaj ortodoksaj eklezioj alvenintaj Kreton komencis la Koncilion en spirito de frata amo, malfermiteco kaj sincero. Ili lamentis la foreston de la kvar fratinaj eklezioj kaj elsendis la permanentajn invitojn por veni, eĉ je la "dek-unua horo". La delegitoj emfazis ke la fakto de ne-ĉeesto ne nuligas la decidojn de la Koncilio, kondiĉe ke tiuj decidoj ne mallaŭis la regulojn interkonsentitajn dum la preparaj kunvenoj. Post ses tagoj de konciliaj diskutoj, la delegitoj prezentis malgravajn amendojn en la ses dokumentoj pri misiado, fastado, diasporeco, geedzeco, eklezia organiziteco kaj ekumenismo.

Malgraŭ siaj malkonsentoj, la konciliaj patroj trovis la saĝon paroli unuvoĉe kaj marŝi al unueco. La ĉefoj de la forestaj eklezioj mislasis siajn ŝafarojn: Ili havis la eblecon reprezenti siajn fidelulojn kaj skribi novan ĉapitron de la historio kune. Kia ajn estu la reago al la konciliaj dokumentoj, unu afero restas klara: La erao de tutmonda konciliemo komenciĝis en la Ortodoksa eklezio, ĉar nun fariĝis multe pli malfacile por la lokaj eklezioj resti en luksa izoliteco.

Konfliktoj inter ortodoksaj eklezioj

La ortodoksa eklezia mondo estas karakterizata de konfliktoj inter aŭtoritatuloj, pri kiuj la ordinara kredanto, persone konante nur la lokan popon, apenaŭ konscias. Tiel pluraj eklezioj fariĝis sendependaj, sed ne apartenas al iu grupo de Ortodoksaj Eklezioj *en Plena Komuneco* (vidu la dorskovrilon), nek estas rekonataj de ili. Kelkaj ekzemploj:

- La Makedona Ortodoksa Eklezio (makedone: *Македонска Православна Црква* aŭ *MPC*) estas disa grupo de paroĥoj, formantaj juran enton en Makedonujo, kiu proklamis sin memrega (vidu piednoton [148]). Ĝi apartiĝis de la Patriarĥejo de Peć [Peĉ][152] en 1967. Ĝi ne havas rilaton kun aliaj ortodoksaj

[152] la oficiala nomo de la Serb-Ortodoksa Eklezio, kiu rangas kiel sesa patriarĥejo malantaŭ Konstantinoplo, Aleksandrio, Antioĥio, Jerusalemo kaj Rusujo

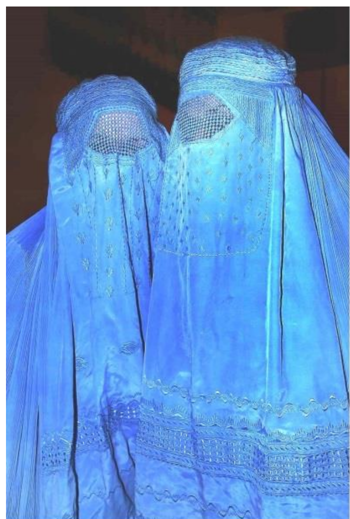
eklezioj kaj ne estas rekonata de ili.

- La politikan signifon de la Serb-Ortodoksa Eklezio, en sia rolo de patriarĥejo, montras ĵusa gazetarkomuniko de la 25a de Aŭgusto[153]:
Hieraŭ serba patriarĥo Irinej premiis la prezidanton de Kazaĥujo, Nursultan Nazarbajev, per la Ordeno de Sankta Sava de la unua grado en la Patriarĥeco en Belgrado, laŭ informo de Serba Ortodoksa Eklezio.
La decido de la Sankta Sinodo de Episkopoj, laŭtlegita de Arsenije, episkopo de Toplica, atentigis ke la plej alta ordeno de la eklezio estas aljuĝita al prezidanto Nazarbajev pro lia kontribuo al la starigo de veraj amikaj rilatoj inter Kazaĥujo kaj Serbujo.
La ordeno estas premiita al Nazarbajev ankaŭ pro lia kontribuo al la evoluo de ekonomiaj kaj komercaj rilatoj kun firmaoj de Serbujo kaj speciale pro la starigo de egaleca traktado de religioj en Kazaĥujo, la eklezio diris.
La ceremonion partoprenis la serba prezidanto Tomislav Nikolić.
- En Ukraino estas tri konkurencantaj ortodoksaj eklezioj: Ukraina Ortodoksa Eklezio de la Kijiva Patriarĥejo (forte kreskanta inter ortodoksuloj ekde 2013), Ukraina Memĉefa Ortodoksa Eklezio (10% de ortodoksuloj) kaj Ukraina Ortodoksa Eklezio - Moskva Patriarĥejo. Nur la laste nomita eklezio estas rekonata de la tutmonda Ortodoks-kristana komunumo. La Kijiva Patriarĥejo estiĝis en 1992 kiam la metropolito de Kijivo, Filaret, forrompiĝis de Moskvo, apogate de naciismaj rondoj en Ukraino. Li estis elkomuniigita de la Moskva Patriarĥo en 1997.
- Ortodoksa Eklezio en Usono (OCA, sen difina artikolo!) estas memĉefa eklezio, nuntempe rekonata de la rusa, bulgara, kartvela, pola, serba kaj ĉeĥoslovaka eklezioj, sed la Patriarĥejo de Konstantinoplo, sekvata de tiuj de Aleksandrio, Antioĥio kaj Jerusalemo, ne rekonas ĝin, ĉar OCA ricevis la memreĝecon de la Moskva Patriarĥejo en 1970, sen interkonsiliĝo kun aliaj eklezioj en la Ortodoksa Komuneco.
La ĉefa argumento por memregeco de OCA estas ke *ĉiu memrega eklezio havas la rajton asigni memĉefecon al siaj ekleziaj filiaj komunumoj*.[154] La ĉefa kontraŭargumento estas, ke *decidoj pri memregeco apartenas al Sinodo, kiu reprezentas pli ĝenerale la tutaĵon de lokaj memregaj ortodoksaj eklezioj kaj speciale al Ekumena Sinodo. Nova memĉefeco ŝanĝas la kanonikan vicordon de la tuta Eklezio*.

JD

[153] www.tanjug.rs/full-view_en.aspx?izb=266787
[154] www.wikiwand.com/en/Greek_response_to_Orthodox_Church_in_America_autocephaly

Okcidenteŭropa indigno pro islamofobio en Francujo

Burĥa

Nikabo

Burĥo estas ekstera vesto kovranta la tutan korpon de verto ĝis piedoj, escepte de aperturo por la okuloj garnita per aĵura vualo; ĝin uzas islamaj virinoj i.a. en Afganujo, Pakistano kaj norda Barato. Nikabo estas loza vestaĵo, por porti antaŭ la vizaĝo. Oni povas uzi ĝin por kovri la tutan vizaĝon.

La Burkino en la mondo de Marc Leijendekker[155]

Krei pli por islamaninoj, tio estis mia celo, diras Aheda Zanetti el Aŭstralio, naskita en Libano. Ŝi estas la projektinto de la burkino (kaj havas la rajton pri tiu de ŝi inventita nomo). Antaŭ dek du jaroj ŝi komencis serĉi manieron por helpi al virinoj kiuj volis obei la striktajn vestiĝpriskribojn de islamo, akomodiĝi al sportoj per vestoj, kiuj estas malpli moviĝiĝenaj. "Mi volis fari ion kio estis pli proksime al la okcidenta kulturo", ŝi diris al Radio *Free Europe* (Libera Eŭropo). En konservativaj rondoj tial la burkino estas malakceptata kiel en Saŭda Arabujo. Kelkaj homoj aldone trovas, ke virinoj ĉiuokaze ne serĉu lokon sur strando kie estas ankaŭ viroj. En la lastaj jaroj kelkaj hoteloj en Maroko malpermesis la burkinon, pro kialoj de saneco.

En Eŭropo ne ekzistas tutlanda malpermeso de burkino. La franca ĉefministro Manuel Valls, kvankam aklamante la malpermeson en kelkaj feriejoj, ne trovis tion bezonata. En **Francujo** malpermesiĝis la burkino en sep feriejoj. Ankaŭ en kelkaj francaj naĝejoj estas malpermeso. Tie ne temas pri burkino kiel "uniformo de ekstremismo", kiel en Cannes [Kan][156], sed oni oni alportas higienon kiel

---

155 el ĵurnalo NRC (www.nrc.nl/nieuws/2016/08/19)

156 La urbestro de Kaneo dekretis 28-7-2016, ke *Aliro al strandoj kaj naĝado estas malpermesataj al ajna persono ne konvene vestita, respekteme de moraleco kaj sekularismo, respektante la regulojn pri sano kaj sekureco de baniĝado taŭga en la publka mara domajno.*

kialon por la malpermeso, ĉar sub la banvesto oni ekstre surhavas subvestaĵon. En iuj naĝejoj tiumotive ankaŭ *Bermuda* pantaloneto estas malpermesita por viroj. En **Italujo**, la kontraŭ-enmigrula partio *Lega Nord* estas por burkinordono, kun subteno de kelkaj maldekstremaj feministoj. Ministro de Internaj Aferoj Alfano rifuzas eĉ pensi pri tio. Li malaprobas forordonon kiel misproporcian kaj kontraŭefikan.

Germanujo sekvas la diskuton kun surfone la debato pri la burĥo. Ministro de Internaj Aferoj De Maizière kun samrangaj ministroj de la federŝtatoj vendredon konsentis pri propono por malpermeso de burĥo dum veturanta, en kontakto kun la registaro kaj juĝistaro kaj en lernejoj kaj universitatoj. En iuj naĝejoj, precipe en Bavarujo, validas malpermeso de burkino pro 'higieno'.

En **Belgujo** membro de *Nov-Flandra Alianco* (N-VA) pledis por malpermeso sur strandoj kaj en ĉiuj naĝbasenoj. Nadia Sminate de N-VA, prezidantino de la parlamenta komitato kontraŭ radikaliĝo, nomis burkinon "monstro" kaj signo de subpremado de virinoj. En iuj naĝejoj, inter aliaj en Antverpo kaj Gento, la burkino estas malpermesita. JongGroen (naturmedia partio) respondis al la propono de Sminate kun plano malpermesi blankajn ŝtrumpetojn en sandaloj. Neniu povas vestiĝi tiel libervole, la grupo skribis en Fejsbuk.

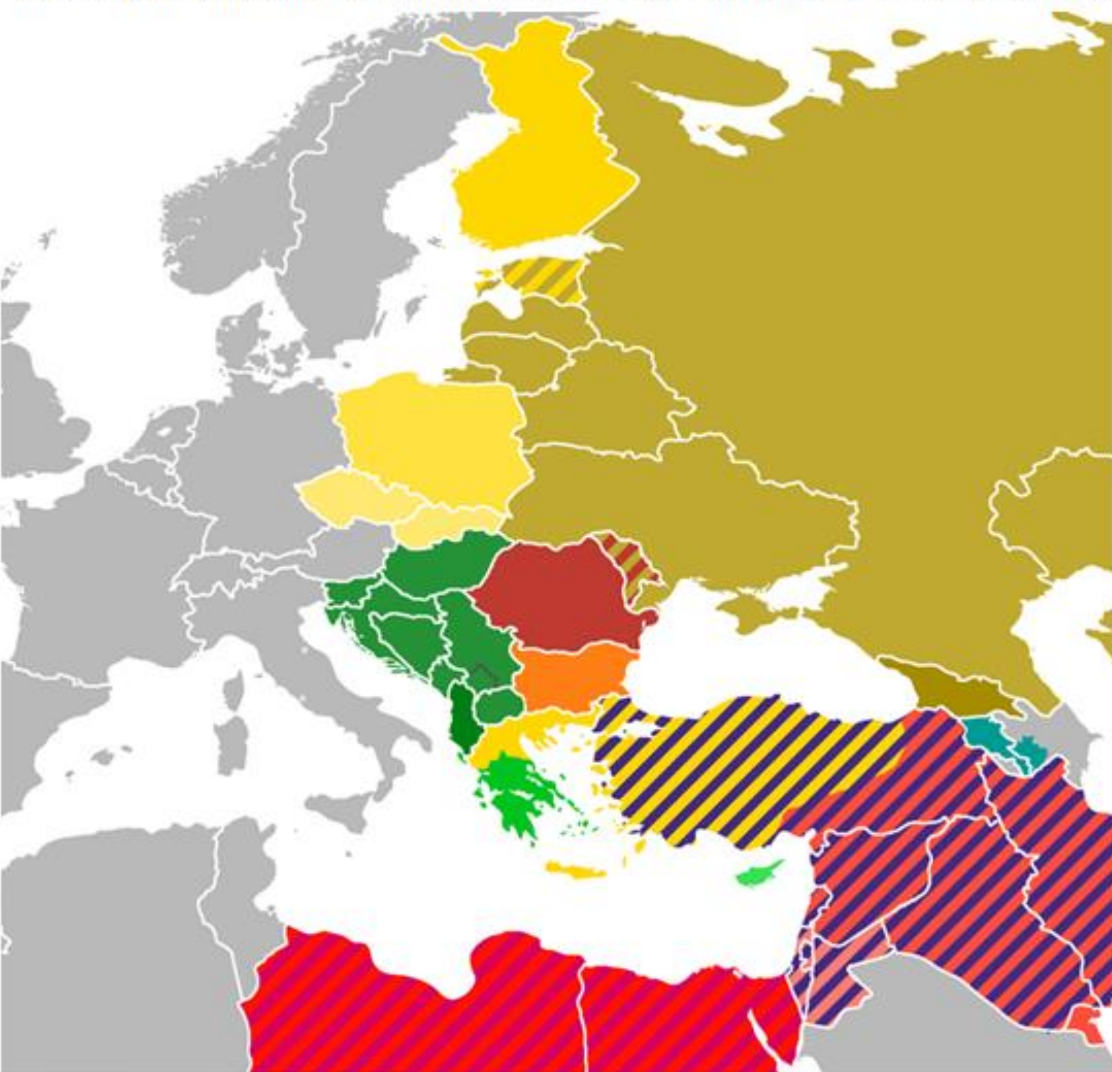

En **Britujo** ankaŭ en konservativaj rondoj oni reagis negative al la burkinmalpermeso en francaj ĉemaraj feriejoj. La konservativa *Daily Telegraph* (Ĉiutaga Telegrafo) skribis: "la veraj malamikoj de libereco ne estas la virinoj kiuj portas burkinon, sed la politikistoj kiuj volas malpermesi tion al ili."

Sed feliĉe la mondo ĝemis rekuraĝiĝe, kiam Franca Ŝtata Konsilantaro (Conseil d'État), pri tio petita de *Ligue des Droits de l'Homme* (LDH, Ligo de Homaj Rajtoj) kaj *Collectif Contre Islamophobie en France* (CCIF, Aro Kontraŭ *Islamfobio* en Francujo) ĉesigis la 26-8-2016 la puneblecon de virinoj kiuj troviĝas en burkino sur strando, precizigante ke *la kontestita dekreto faris gravan kaj evidente kontraŭleĝan malobservon de la fundamentaj liberecoj, kiel la libereco veni kaj iri, libereco de konscienco kaj de persona libereco*.

JD

Eklezioj en Ortodoksa Komuneco en Eŭropo kaj partoj de Meza Oriento

Striitaj areoj indikas kie teritorioj interkovriĝas. Ort-a = Ortodoksa

Orientaj Ortodoksaj Eklezioj en Plena Komuneco 1: Ort-a Eklezio de Albanijo Ort-a Eklezio de Kipro Ort-a Eklezio de Ĉeĥijo kaj Slovakijo Ort-a Eklezio de Grekijo Ort-a Eklezio de Pollando Patriarĥejo de Aleksandrio Patriarĥejo de Antioĥio Patriarĥejo de Bulgarijo Patriarĥejo de Konstantinoplo Patriarĥejo de Kartvelijo Patriarĥejo de Jerusalemo Patriarĥejo de Rumanijo Patriarĥejo de Rusijo Patriarĥejo de Serbijo

Orientaj Ortodoksaj Eklezioj en Plena Komuneco 2: Armena Apostola Eklezio Kopta Ort-a Eklezio de Aleksandrio Siria Ort-a Eklezio de Antioĥio